

HÂSILA

Düşünce – Kültür- Sanat Dergisi

Konu: Aile

Yayın Yönetmeni:

Enes ÇAPKU (Yayıncı ve İmtiyaz Sahibi)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Muhammet ATALAY

Editör:

Ahmet ÇAPKU

Yayın Kurulu:

Ahmet ÇAPKU

Muhammet ATALAY

Melih AYDEMİR

Ayşenur GERÇİK

Kübra ÖZDEN

Büşra KARATAŞ

Kerime Firdevs EFE

Büşra Nur EVMEK

...

Sayı: 2, Temmuz 2022 / ISSN: 2822-3098

www.hasiladergi.com

İÇİNDEKİLER

Makaleler:

Ahmet Çapku - Aile Bahsinde Birkaç Söz	3
Salih İnci - Çeşitli Dinlerin Aileye Bakışı Üzerine.....	8
Tuğçe Yemişli - Hz. Peygamberin Aile Yapısı Günümüz İçin Ne İfade Eder?.....	13
Deniz Sağlam - Aile: Ömür Boyu Terbiye.....	16
Kerime Firdevs Efe - Aile ve Disiplin.....	19
Büşra Karataş - Aile ve Göç	21
Aziz Doğan - Gurbet Elde Aile Olmak	25
Emrah Altıncılınç - Ailede Özürlü Birey	28

Mütenevvia:

Büşra Karataş - Mûcizevî Renkler	30
Kübra Gül - Komşuluk Hakları Üzerine	33

Sanat:

Seyyahi - İçimdeki Ev (Şiir)	35
--------------------------------------	----

Ahmet ÇAPKU

Aile Bahsinde Birkaç Söz

Her birimiz bir ailenin üyesi olarak dünyaya geldik. Gözlerimizi açtığımız yer, evimiz, yuvamızdı. Baba ocağı, ana kucağı olarak tesmiye edilen aile ortamı, duygusal bağlarımız yanında kültüre dair birçok şeyi kendilerinden öğrendiğimiz yakınlarımızdan oluşmuştur. Hayata başlarken kan bağımızın ilahi kaderle kurulduğu bu yapı ve yakınlık, dünya ahiret bizimle birlikte dir.

Kan/nesep ve sıhriyet ilişkisi ile kurulu olan ailenin [Furkan Suresi, 25/54] temelinde sevgi bağı bulunur. İnsanların birbirini sevmesi ve karşılıklı bağlanmanın gerçekleşmesi Vedûd ism-i ilahisinin tecellisi olarak kabul edilir. Yaratılış itibarıyla farklı anatomik özellikler taşıyan erkek ve kadının evlenmesi ve eşlerin anne baba olmaları ile yuva sosyal bir yapıya dönüşür. Böylece her bir ferдин kendine özgü konumu ve sorumluluğu vücut bulmuş olur.

Her canlı, beka arzusunun bir yansıması olarak kendini korumak ve neslini devam ettirmek ister. Tabiatın getirdiği zorluklar yanında insanın hemcinsleri ile mücadelesi, onun hayata bağlanmasında önemli bir faktör. Sarp yokuşu tırmanmak kabilinden bir manzara arzeden hayat kavgası, bütün iniş ve çıkışlarıyla kendini gösterir. Biz buna, imtihan deriz. Ailede erkek (baba), daha çok geçim derdi, evin dış yönündeki gaileler ile uğraşırken kadın (anne), evin iç yönünün sorumluluğunu üstlenir. Böylece iki insan, birbirini tamamlayarak bütüne ulaşır.

Bir aile kurmak demek, başta güvenlik olmak üzere sağlık, eğitim, iktisat, inanç, tarih, sosyal ve psikolojik bağlar, ahlak, idare/siyaset gibi günümüzde her biri birer ilim dalı olan ve hayata yansıyan hususlarla yüzyüze gelmek demektir. Aslında bunlar, kişisel ihtiyaçlardır lakin konu aile olunca söz konusu meseleler daha gelişmiş haliyle kendini gösterir. Bunun bir üst aşaması toplumsal idare (siyaset) şeklinde tebellür eder. Bu açıdan kişinin kendini idaresi ile toplumu idaresi arasında, aile üzerinden bir bağ kurulur. “Ben dahi bile yapıldım / Taş ü toprak arasında” diyen Hacı Bayram Veli’nin mısralarından hareketle, aile büyükleri olarak ebeveyn hem kendi aralarında hem çocukları ile aralarındaki sevgi temelli bağlar üzerinden bir ‘terbiye’ye tabi tutulmuş olurlar. Sabır, cömertlik, merhamet, sosyal hayata atılma, dalgaların

içine karışıp acı tatlı yönleriyle hayata karışma gibi nice ahlakî meziyeti uygulamalı olarak talim etmiş ve terbiyle görmüş olurlar. Demek ki, anne baba, çocuklarını yetiştirirken çocuklar da anne babanın ahlakî meziyetlerle donanmalarına katkı sağlamış olurlar.

“Ağlarsa anam ağlar, gayrısı yalan ağlar”, “Anamın ayranına duru, ekmeğine kuru demem” gibi nice atasözümüz, aile ortamı içinde insanın derûnuna işleyen ve adeta kopmaz bir ip gibi aile fertlerini birbirine bağlayan unsurların önemine dikkat çeker. Kur’an’a göre ilk insanlar (Adem ile Havva) cennet ortamında vücut buldular ve aile oldular. Demek ki, aile, cennetten bir yansıma, bir miras, bir ‘derd-i hîred’den kalan eser ve bizi tekrar asl’a bağlayan esastır.

İnsanın düşünce boyutuna kaynaklık teşkil eden kültür yapıları, aile yapısında en güzel şeklini alır. Dil, ailede, özellikle anne tarafından çocuklarına öğretilir (ana dili). Hayat boyu, düşüncelerimizi muhataplara aktarmada olmazsa olmazımız olan dil, ne ölçüde güzel, selis, zengin boyutlarıyla öğretilirse çocuğun kişilik gelişimi de ona göre gelişir. Bence bir annenin (ve bir ailenin), evladına yapabileceği en büyük iyiliklerden biri, ona güzel konuşmayı öğretmiş olmasıdır. Ne de olsa, “üslûb-ı beyân, aynıyla insan” denilmiştir. Yunus Emre’imiz; “Söz ola kese savaşı / Söz ola kestire başı / Söz ola ağulu aş / Yağ ile bal ide bir söz” dememiş midir ? Onun için dilin gücü yerli yerince kullanıldığında nice gönlü diriltmek ve nice kalpte çiçekli bahçeler açtırmak imkân dahilindedir.

Dil yanında inanç konularının en güzel eğitimin aile ortamında verildiğine işaret etmemiz gerekir. Sevgi, umut, bağlanma, güven ve dini meselelerin uygulamalı olarak öğretimi ailede gerçekleşir. Ailenin öğrettiği bu değerler silsilesi, kişinin sonraki yıllarında kolay kolay değişmez. Zira çocuğun bu hayattaki güvenli limanı, anne babasıdır. Şu halde onlar eliyle öğretilen değerler, kişinin kendilerine en çok güven duyduğu ve kalbiyle bağlandığı büyükleri vasıtasıyla meydana gelir ve insanı hayata bağlar. Sözü edilen hususlar, kültürel yapının oluşumunda etkili faktörlerdir. Biz buna tarih bilinci, damak tadı, giyim kuşam, mimari doku, kulak zevki, hayata ve ölüme bakış gibi nice konunun aile tarafından yetişen nesle aktarıldığını ilave etmeliyiz.

İnsanın yaş evrelerinin her bir aşamasının kendine özgü güzellikleri ve özellikleri vardır. Çocukluk çağının getirdiği afacanlıklara ve yaramazlıklara anne babadan başka kimler işin içine sevgi/muhabbet ve sevgisini de katarak tam anlamıyla tahammül gösterebilir ? Aynı husus, insan yaşlandığında çocukları ile anne babası arasında söz konusudur. Ya ergenlik çağına ne demeli ? Duyguların baskın olduğu delikanlılık dönemi, yuvadan uçma zamanlarının getirdiği gerginlikleri sabır zırhını kuşanmış anne babadan başka kaç insan göğüsleyebilir ? O aşamadaki gençlerin kırılğan yapılarını yine anne babadan başka hangi insan tamir ve tadil edebilir ? Orta yaşlar, çocukların, ebeveynini en iyi seviyede anlayabilecekleri aşamadır. Artık hayata atılmış, anne babasının haliyle hallenmiş olmanın etkisiyle büyüklerinin çilesini kendi bilinç dünyalarında anlamlı kılabilirler. Aile içinde arzu edilen adaleti, sevgilerini de işin içine katarak bölüşme konumundan gönül huzuruyla kaynaşma ve öylece paylaşma konumuna anne babadan başka kim yükseltebilir? Bütün bunlar bize, çocuğun kişilik/şahsiyet kazanması ve toplumsal kimliğe kavuşmasında ailenin ne denli merkezi bir yer teşkil ettiğini işaret ediyor.

Toplumsal yapıyı kan ve kanun bağı üzerinden tahlil eden İbn Haldun'un asabiyet teorisinin en belirgin hali, aile ortamında kendini gösterir. Aynı kan bağına mensup olanlar, Allah'ın onlara lütfettiği 'merhamet' duygusunun etkisiyle bir araya gelir, tehlikelere birlikte karşı koyarlar. "Kol kırılır, yen içinde kalır" sözü gereği, içeride ara sıra tartışmalar olsa da aile fertleri dışarıya karşı yek-vücut olmak gibi bir sorumluluğu bilinçlerinde her daim hazır tutarlar. Bu durum, bir aile üyesinin, bağrından çıkıp geldiği aile sıcaklığını ve samimiyetini iç dünyasında taşımasının bir yansıması olarak iş başa düşünce 'işte burdayım!' demesinde daha belirgin olarak görülür.

Aliya İzzetbegoviç merhum, aile yapısı ile toplum yapısının işleyiş olarak birbirinden farklı olduğunu belirtir. Ailede duygu, toplumda akıl daha fonksiyondur. Duygular, insanlar hayatta olduğu sürece var olan ve etkilenimler halinde sürekli dalgalanan ruh halleridir. Duyguların en derin hissedildiği ve öğretildiği/aktarıldığı mekânın aile olduğunu ifade etmemiz yerinde olur. Duyguların merkezinde sevgi ve nefretin olduğunu varsayarsak sevgi bir araya getirip kaynaştıran, nefret ise bir arada bulunanı ayırıp uzaklaştıran özelliğe sahiptir. Bu açıdan en çetrefil meseleleri bile sabır ve nezaketi kuşanarak aile içinde çözmeye çalışan, çözüme kavuşturan anne baba, bu hayat okulunda çocuklarına en güzel mirası da bırakmış olurlar. Çünkü aile içinde zorlukları 'insan'lığını kuşanarak aşabilen ebeveynler, çocukları hayata atıldığında hem onların aile işlerinde hem kardeşler arasında ortaya çıkabilecek sorunların nasıl halledilmesi gerektiğini aynel-yakîn göstermiş olurlar. Çocuklar ne de olsa, duymaktan ziyade görerek öğrenirler.

'İdare etmek'in iki çeşit anlamından söz edilir. Birincisi yönetmek, yönetici olmak; diğeri ise bazı kusurları görmezden gelmek şeklindedir. Aile hayatında her ikisi de en üst seviyede yaşanır. Bu da bize, gündelik hayatta benzer hususların olduğunu, hem planlama ile işlerin yürümesi gerektiğini hem de evdeki hesap ile çarşıdaki hesabın farklılık arzedebileceğini ve dolayısıyla bazı hususlara takılıp kalmamak gerektiğini hissedebilir. Onun için 'ahlaklanmak' denilen tavırlar tam da bu noktada kendini hissettirir. Hem akıldan, birikimlerden hareket ederek hâli ve istikbâli düzene koymaya gayret etmek hem de duyguların akışkanlığını imkân ölçüsünde denetim altına alabilmek. Bütün bunlar aile ortamında en güzel kıvamıyla yaşanarak öğrenilir.

Geçim yapmak denilen uğraşı, bu hayatın imar ve ıslah ameliyesini bize hatırlatır. Üretime katılmak, fayda sağlamak, bir şeyler ortaya koymanın kıvancını tatmak gibi nice husus, söz konusu durumla ilgilidir. Onun için hayata atılmak, bir meslek sahibi olmak, sıkıntılara tahammül gösterebilmek ve neticede 'olmak/olgunlaşmak' hali. Kişinin ailesi ve hele çocukları olduğunda bu bilincin daha üst seviyelere gelmesini beklemek tabiidir. Nâmerde muhtaç olmamak açısından gurbete açılanlar, belki bir fırtınaya tutulup bir daha geri gelip gelmeyeceği bilinemediği için helalleşerek evlerinden ayrılıp denizlere açılanlar, riskli meslek gruplarında çalışıp da ailesi gözünde tütenler misali nice insanın bu uğraşılarda kendinde bir kuvvet bulmasındaki en önemli faktörün aile olduğunu söyleyebiliriz. Geçim konusunda kişi, aile kurduğunda daha tasarruflu olur şeklinde bir kabul vardır. Rahmetli Ali Murat Daryal hocamız, esprilerle süslediği derslerinden birinde sınıf dolusu talebelerine; "Çocuklar herhalükârda evleniniz" demişti. Onun muzipliklerle dolu cümlesine aynı ses tonuyla soru soran bir talebe; "Hocam, evlilik bu devirde zor zenaat. Nasıl olacak bu iş?" dediğinde, hoca istif ve üslûbunu

hiç bozmadan; “Bakın çocuklar, bekarların yakasını bitler, parasını itler yer!” deyince sınıf kahkahaya boğulmuştu. “Mizah, düşüncenin nefes almasıdır” diyen hocamızın altını çizdiği husus, tasarruflu bir hayatın aile kurmakla daha ileri seviyeye taşınacağı gerçeğine vurgu yapmaktı.

Modernite ile birlikte aile yapısı farklılaşmaya başladı. Köylerden şehirlere göçle birlikte yaşlılar önce köyde kaldı. Geniş aile yapısından çekirdek aileye geçiş gerçekleşti. Şimdilerde ailede hemen herkes çalışır oldu. Bu da aile ortamından atomize yapıya geçişi beraberinde getirdi. Günümüzde dijital teknoloji etkisiyle aile ortamında farklı kültür iklimlerinin değerleri artık kişinin bilincinde kendine yer bulabiliyor. Bu da aile bireylerinin duygusal planda kısmen birbirinden uzaklaşmasını beraberinde getirebiliyor. Demek ki, aile yapısı, tarihte üstlenmiş olduğu misyon ve fonksiyonu ifa etme konusunda zaafa düşüyor. Bu konu, üzerinde durulması, düşünülmesi ve yeni planların yapılmasını gerekli kılıyor. Aile, Mevlânâ'nın pergeli misali, duygu ve inanç bağlarıyla birbirine perçinlenmiş aile fertlerinin dünyaya/dışarıya açılımını güvenle sağlıyordu. Aile yönüyle sabite kalmadığında kişiler, organize güçler halinde görünen küresel yapılar karşısında nasıl savrulmalar yaşar, bunu gelecek günler daha iyi gösterecektir. Ancak gidişat, birtakım kaygıları bünyesinde barındırıyor denilebilir. Yeni dini akımlar, milenyum oluşumları acaba aile yapısından azade grupları ne ölçüde tatmin edebilir sorusu başka bir bahistir. Konuya dair kaygıları dile getirme bahsinde feylesof Teoman Duralı'nın düşüncesine başvurabiliriz:

“Ailede kadın erkeğin, erkek de kadının örtüsü konumundadır. (Kur'an, Bakara-187). Bu açıdan İslam'ın, kadın erkek arasındaki cinsiyet ilişkisini, gerek sır oluşu, gerekse hayatî önem taşıması itibarıyla mahrem saymasını normal karşılamak gerekir. Bundan dolayıdır ki, kadının şefkatli, erkeğin ise disiplinli bireyler yetiştirebilmesi ancak ödev bilincinde olan aile ile mümkündür.”¹ “İnsanı beşerleştiren İngiliz Yahudi medeniyeti, sevişme ile var olan aileyi ortadan kaldırmıştır. İnsanı bir tür tüketim malzemesi olarak gören söz konusu medeniyet, özellikle kadını her açıdan metaya dönüştürmüş, bu da bireyi aileden kopararak onu dayanaksız, kültürsüz ve küresel sömürüye karşı dirençsiz hale getirmiştir.”² “İngiliz Yahudi medeniyetinin, insanı beşer konumuna indirgeyip tüketici ve sömürüye açık hale getirebilmek için tek cinsiyetli bir toplum amacı güttüğü, bunun da kutsal sayılan güven, sadakat, fedakârlık ve dayanışma ruhunu berhava ettiği” [açıktır].³ “Bugünün en önemli önceliği, ailenin yeniden itibar kazanmasıdır. İnsanî bütün özelliklerimizi bu çerçevede ediniyoruz. Bununla birlikte, çağdaş güç merkezlerinin en büyük gayreti, aileyi ortadan kaldırmaya yöneliktir. Aileyi ortadan kaldırdığınızda, insanı ezme kolaylaşıyor. Zira onu dayanaksız kılıyorsunuz.”⁴

Aile, insan için mahrem alan, benlik ve bilincin inşa edildiği muhkem kule, dil, din, gelenek, tarih gibi nice hayatî konunun talim edildiği bir mektep, duyguların harmanlandığı ve düzene konulduğu mecra ve neticede ahlakın kendinde biçim aldığı bir yuva, bir sığınak, bir edep menbaı. İnsanlık tarihi ile eşit olan aile bunca yükü sabırla yüklendi, taşıdı, bugüne getirdi. Günümüzde nice sarsıntı geçiriyor olsa da insanın yegâne kalesi konumunda. Modernleşme, dijitalleşme, küreselleşme gibi tavırlar karşısında aile bir yerlere savrulup gider mi, ileride aile kurumu kalır mı ? Bilmiyoruz. Bununla birlikte bu mühim meselenin nasıl bir yapı olduğuna

¹ Duralı, *Sorun Nedir?*, İstanbul 2006, Dergâh Yayınları, sf. 215-218.

² Duralı, *Sorun Çağının Anatomisi*, Hzl. M. Sabri Genç, İstanbul 2009, Şule Yayınları, sf. 286.

³ Duralı, *a.g.e.*, sf. 344.

⁴ Duralı, *a.g.e.*, sf. 81.

resmetmek ve önemine binaen “Ey basiret ehli ! [Olup bitenlerden] ibret alınız” [Haşr Suresi, 59/5] şeklindeki Allah kelâmına dikkat çekmek istiyoruz.

Salih İNCİ

Çeşitli Dinlerin Aileye Bakışı Üzerine

Bir toplumun en temel yapısını oluşturan kurumlardan birisi olan ailenin tarihi, insanlık tarihi ile yaşıttır. Tüm dini geleneklere baktığımızda, insanın yeryüzündeki hayat serüveni, isimler farklı olsa da bir erkek ve kadının yaratılması ve bunların birbirlerine eş olmalarıyla başlamıştır. Aile olarak tanımladığımız bu birliktelik, hem soyun devamını sağlayacaktır hem de yaşadıkları yerde ve zamanda Yaratıcı'nın emirlerinin yerine getirilmesinde, dinin devamında önemli roller üstlenmiş olacaktır. Aile böylesi bir sorumluluğu yüklediği için bütün dinlerde kutsal bir kurum olarak görülmüştür. Yahudilik, Sabiilik ve bazı uzak doğu geleneklerinin sadece kendi aile soylarını aşırı kutsamalarının, diğerlerinin bu kutsallığı taşımaya layık olmadıklarını düşünmelerinin arka planında soya dayalı *dışlayıcı* (exclusivist) din anlayışının var olduğunu söyleyebiliriz.

Dinlerin aileye bakışında aralarında bazı detaylarda farklılıklar vardır. Bununla birlikte birçok noktada ortak yönler bulunmaktadır. Öncelikle bütün dinler, ailenin korunmasını esas alır ve onun yapısını bozacak her türlü olumsuz davranışlara karşı durur. Başta uzak doğu dini gelenekleri olmak üzere pek çok din, sadece yaşayan aile fertlerine değil ailenin geçmiş büyüklerine, aile bireylerinin ölmüş atalarına da saygı duymayı istemişlerdir. Dinlerin aileye bakışında ortak noktalardan biri, aile bireylerinin her birisi önemli görülmeyle birlikte, ailenin korunması, devamı, iş bölümü ve sorumluluk sahibi olması bakımından genelde erkek daha çok ön planda olmuştur. Bunun yanında hemen bütün dinler, ailenin devamı için evliliği önemsemiş, eşlerin çocuk sahibi olmalarını ısrarla teşvik etmiştir.

Dünya çapında aile kurumu, modernizmin olumsuz etkilerine maruz kalmıştır. (Evlilik yaşının yükselmesi, nikahsız yaşamlar, boşanmaların artması, aile içi şiddet vb.). Geleneksel dinlerde aileye bakış konusunda yukarıda ele alınan ortak noktalara karşın, modern dönemlerde ortaya çıkan ve bir kısmı *din* olarak tanımlanan *Yeni Dini Hareketler*, bütün dinlerin hassasiyet gösterdiği aileye karşı bir tehdit unsuru yapılar olarak tezahür etmiştir.

Soya dayalı bir din anlayışına sahip olan Yahudilik, soyun korunmasını dinin korunmasıyla özdeşleştirdiği için Yahudi kutsal metinlerinde aile kurumuna dair pek çok emirler bulunmaktadır. Her şeyden önce erkek ve dişi olarak yaratılan ilk insanlardan bir aile olmaları istenmiştir. Hz. Adem ve Havva'ya yönelik bu emir Tevrat'ta, "*(Tanrı) onları kutsayarak, «Verimli olun, çoğalın» dedi. Yeryüzünü doldurun ve denetimimize alın*" şeklinde (Tekvin 1/28) yer alır. Akabinde, "*Bunun için insan, annesini babasını bırakıp karısına bağlanacak ve ikisi tek beden olacak*" (Tekvin 2/24) ifadesiyle onların birbirleri ile olan ilişkileri anlatılır. Hz. Adem ve Havva'dan sonra İbrani'lerin büyük atası Hz. İbrahim ve onun Hz. İshak ve Yakup'la devam eden soyu en önemli kişilerdir. Nitekim *İbrani, Yahudi* gibi tanımlamalar, bu aileye ve soya mensubiyeti ifade etmek için kullanılmıştır. Ayrıca Eski Ahid'de sayfalarca uzayıp giden soy kütükleri bu "kutsal" soya dayalı ailenin sürekliliğine yapılan bir vurguyu işaret eder. Tevrat'taki on emrin beşincisi, "*Babana ve annene hürmet edeceksin*", yedincisi "*Zina etmeyeceksin*" şeklinde doğrudan ailenin korunmasına yönelik emirlerdir. "*Kim annesini ya da babasını döverse, kesinlikle öldürülecektir.*" (Çıkış, 21:15), "*Biri başka birinin karısıyla, yani komşusunun karısıyla zina ederse, hem kendisi, hem de zina ettiği kadın kesinlikle öldürülecektir.*" (Lev. 20:10) şeklinde pek çok emirler yer almaktadır. Genel anlamdaki emirlere bakıldığında Yahudilik'te evlatların ebeveynlerine karşı saygı göstermeleri, miras hakkının korunması, komşulara karşı iyi davranılması, çocukların doğumu, sünnet edilmesi, dini mükellefiyet yaşının girdiğinde özel dini törenlerin (Mitzva) yapılması, modern dönemlerde bazı farklı uygulamalar olsa da genel olarak Yahudi soyundan biriyle evlendirilmeleri hususlarında detaylı emirlerin tamamı aile kurumuna yöneliktir. Ayrıca bu emirlerin günlük yaşamdaki pratiklerine dair sözlü geleneğe dayalı oluşturulan Talmud'un bir bölümü (Naşim) evlilik ve aile hayatına dairdir. Yahudilik'te yer alan bu emirlerle aile hayatı korunmaya çalışılmış, ancak sadece belli bir ırkı korumaya dayalı bu dar kapsamlı aileye bakış evrensel bir anlayışa dönüşmemiştir.

Aslında yukarıda sayılan İbrani atalar içinde Yahudi olmayanlarla evlenenler olmuştur. (Hatta bunların bir kısmı birden çok kadınla evlenmişlerdir). Ancak tarih içindeki sürgünler sonucu, sonradan ortaya çıkan uygulamalar, soyu korumaya dayalı bir refleksle Yahudi din adamlarını yabancı evliliğe karşı bir tavır almaya zorlamıştır. Nitekim söz konusu uygulamalar modern dönemlerde batı dünyasında ortaya çıkan "Haskala" gibi modern hareketler tarafından tenkit edilmiştir. Genel olarak Yahudi dini literatürüne ve uygulamalara bakıldığında erkeğin kadına hakim, aile hayatında daha baskın ve belirleyici olduğu görülür. Nitekim Hz. Havva, yasak meyveyi yeme konusunda Hz. Adem'i yanıltmış ve böylece insanlığın Cennet'ten kovulmasına sebep olan bir kadın olarak görülmüştür. Ona verilen ceza, Tevrat'ta, "*Çocuğun doğumunda doğum sancısı çekeceksin, arzun sadece kocana olacak, o da senin üzerinde hakim olacaktır.*" (Tekvin 3/14-19) şeklinde anlatılmıştır. Kadına yönelik bu bakış Yahudi literatüründe ve pratik hayattaki birçok dini uygulamada karşılık bulmuştur. Örneğin boşanma hakkı tamamen erkeğe ait olduğundan, kocasından boşanan bir kadının kocasından boşanma belgesi "*get*" alması gerekmektedir. Ancak kimi kocalar bu belgeyi vermeyi reddettiğinden, bu kadınlar başkalarıyla evlenememekte ve onlara *zincirlenmiş kadın* anlamında "*aguna*" denilmektedir. Bu da bir takım mağduriyetlere sebep olabilmektedir. Kadın, ailenin bir ferdi olmasına rağmen Talmud'taki günlük dualar içinde bir erkeğin, Tanrı'ya, kendisini kadın olarak yaratmadığı ve kendisini putperestlerden yapmadığı için dua etmesi, bile tavsiye edilmiştir. (Menahot, 43b).

Hıristiyanlık, aile konusunda bazı farklılıklar taşımakla birlikte, Yahudiliğe benzer hassasiyetler taşır. Hıristiyanlar her ne kadar Hz. İsa'nın gelişiyle hukuki bağlayıcılığının (şeriat) artık geçerli olmadığını söyleseler de Yahudi kutsal metinlerindeki aile ve kadına dair anlatıları kabul ederler. Hıristiyan inancında insanlığın kaderi (ilki negatif, ikincisi pozitif anlamda) iki kadının elinde şekillenmiştir. Bunlardan birisi işlediği günahla insanoğlunun Cennet'ten kovulup asli bir günaha düşmesine sebep olan Hz. Havva, diğeri ise, Hıristiyanî bakış açısına göre, insanlığı bu günahdan temizlemek için gönderildiğine inanılan Mesih İsa'nın annesi Hz. Meryem'dir. Hz. İsa mucizevi bir şekilde babasız olarak dünyaya gelmiş olsa da çarmıh hadisesi öncesine kadar Nasıra kasabasında annesinin yanında bir aile ortamı içinde büyümüştür. Kendisi her ne kadar bir evlilik hayatı yaşamamışsa da vaazlarında aile ve kadın hakkında önemli mesajlar vermiştir. Mesajında insanlığı, Tanrı'nın oğullarından oluşan büyük bir aile olarak tanımlamıştır. İnsanın ancak Tanrı'nın krallığının gerçekleşmesi gibi çok yüce değerler uğruna evliliği ve aileyi terk edebileceğini, bunun da çok az seçkin kişilere nasip olacağını söylemiştir. Bazı Hıristiyan mezheplerinde ruhbanların evliliğinin yasak olmasının arkasındaki temel motivasyon budur. İsa gibi ancak daha kutsal değerler adına aile terk edilebilir anlayışı. Buna karşın Hıristiyanlık'ta ruhbanlar dışındaki insanların evlenmesi teşvik edilerek birtakım kurallar konulmuştur. Örneğin Hıristiyanlık'taki en önemli sakramentlerden (dini ayin) biri, aile içinde doğan çocuk için yapılan görkemli vaftiz ve kilisede icra edilen evlilik törenleridir. Hıristiyanlık'ta, bazı mezheplerde farklılıklar olmakla birlikte çoğunda kilisede yapılmayan nikah geçerli değildir. Evlilik yoluyla kurulan aile, insanları kilise ve Tanrı'ya bağlayan en güçlü bağ olarak görüldüğü için bu bağın kesilmesi anlamına gelen boşanma Katolikler'de yasaktır. Ancak boşanma konusunda diğer mezhepler daha esneklerdir. Bütün bunlar aile yapısını korumaya yönelik önlemler olsa da bugün genel olarak Hıristiyan dünyası, aile konusunda, aşırı bireyselci anlayışlar karşısında büyük savrulmalar yaşamaktadır.

Yahudilik ve Hıristiyanlık dışındaki diğer dinler aile konusuna önem vermişlerdir. Hinduizm'de ailenin en önemli parçası sayılan çocuk için isim koyma, saç kesimi, belli yaşa gelince bir aidiyet ve kimlik kazandırmak için çocuğa takılan ve bir ömür boyu taşınan *asalet ipliği* uygulaması, her ne kadar tartılan bir yapı olsa da aileyi belli bir sosyal grubun üyesi içinde gösteren kast sistemine uygun bir yaşam ve kast içi evlilikler de hep aile kurumunun devamına yönelik uygulamalardır. Hint kökenli bir diğer din olan Budizm'de de aile önemli görülmüş, Budist kurtuluş inancı sayılan Nirvana'ya ulaşamayacakları içinde ana babaya isyan edenler ve toplumda tefrika yaratanlar sayılmıştır. Caynizm'de de yalancılık, zina, hırsızlık, aşırı lüks yaşam ve şiddet gibi aile ve toplum hayatına zarar veren davranışlardan uzak durulması istenmiştir. Ancak Caynist mezhebi olan *Digambaralar* kadınların nihai kurtuluşa erebilmeleri için, tenasuh inancı sonrası yeni doğumlarında ancak erkek olarak dünyaya geldiklerinde kurtuluşa erebileceklerini söyleyerek kadın konusunda oldukça negatif bir anlayış geliştirmişlerdir. Yahudilik gibi Sabiiler de "Sabi olunmaz, Sabii doğulur" inancından hareketle aile ve soya dayalı bir din anlayışına sahip oldukları için ailenin ve soyun korunmasına büyük önem vermişlerdir. Benzer bir soya dayalı aile (ve din) anlayışını Sihler'de de görmekteyiz.

Aileye bakış noktasında uzak doğu dinlerinin kendilerine has bir anlayışları vardır. Konfüçyüizm'in kurucusu Konfüçyüs, Çin'in içindeki toplumsal ve siyasi krizden çıkışın, ancak eski geleneklerine dönmekle mümkün olacağını savunmuş, bunun için atalara ve ebeveynlere saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre en büyük erdemlerden biri,

toplum içindeki ilişkilerin düzenlenmesidir. Bu ilişki ağlarından biri, ebeveynin çocuklarla ilişkisi, eşlerin birbirleriyle ilişkisi ve kardeşler arası ilişkilerdir. Bu ilişkilerdeki en önemli unsur, itaattir. Burada evlat atasına, kadın da kocasına itaat edecektir. Atalara saygının çok önemli sayıldığı Çin’de, aile büyüğüne saygı çerçevesinde atalara hayatta iken, ölümlük (defin) ve ölüm sonrasına (mezar bakımı, ruhlarının teskin edilmesi vb.) kadar uzanan bir dizi yapılması gereken ödevlerden bahsedilir. Ayrıca Çin’de 2013’te çıkarılan zorunlu aile ziyareti yasası da aileye verilen önemin bir göstergesidir. Ancak tüm dünyada olduğu gibi Çin toplumu da modernizmin olumsuz etkilerinden nasibini almıştır. Bir başka uzak doğu geleneğini yansıtan din, Japon Şintoizm’idir. Şintoizm bir yönüyle soy eksenli bir din olduğundan aile onlar içinde çok önemlidir. Ölmüş atalarının “kami” adıyla kutsandığı Japonlar’da her ailenin kendi “kamisi” vardır ve eve gelen misafirler önce onun evdeki temsilcilerini selamlarlar. Bunun yanında çocukların aile kurumuna bağlılığı güçlendirmek için isim verme, dine giriş, kiraz bayramları, sonrasında evlilikle devam eden aileyi güçlendirmeye yönelik pratikler, yine ataları anmak adına kutlanan Bon bayramı gibi çok çeşitli kutlamalar mevcuttur.

Genelde bütün dinler aile ve evlilik meselesine olumlu ve teşvik edici yaklaşırken bugün mensubu kalmamış Maniheizm bu konuda farklı bir görüş dile getirmiştir. Zira Maniheizm’e göre insanın bedenî varlığı, onun ruhsal gelişimine engel olduğu için evlilik yoluyla insanların çoğalmasına karşı çıkmıştır. Çünkü evlilik, evrendeki maddi varlıkların devamına bir katkıdır. Bu da evrendeki ışık unsurlarının yeryüzünden, geldikleri aslı mekâna yükselişini engelleyen bir durumdur. Aslında bu örnek, bir dinin bağlılarının var olabilmesi, o dinin varlığını sürdürebilmesi için ailenin devamının ne kadar önemli olduğunu gösteren ilginç bir örnektir. Dolayısıyla evliliğe, bir bakıma aile kurumuna karşı çıktığı için bağlıları kalmayan Mani hareketi, çok kısa zamanda takipçisi olmayan ölü bir din olarak tarih sahnesinde yerini almıştır.

En genç ve en son din olan İslam dininin aile hakkında ortaya koyduğu koruyucu, besleyici ve geliştirici emir ve tavsiyeleri aileye olan önemi göstermektedir. İslam’ın aileye verdiği değer genel hatlarıyla bilindiği için İslam’ın aileye bakışı meselesi bu yazının sınırları dışında bırakılmış, bunun yerine daha az bilinen diğer dini geleneklere özetle değinilmiştir.

Burada son olarak vurgulamak istediğimiz konu *yeni dini hareketlerin* aileye bakışı olacaktır. Yeni dini hareketler dediğimiz olgu, on dokuzuncu ve yirminci yüzyılda doğu ve batı dini gelenekleri içerisinden çıkan çok bileşenli, senkretik ve içinde çok çeşitli inanç ve eğilimleri barındıran hareketleri ifade etmektedir. Bunların bir kısmı geleneksel dinlerdeki gibi aile kavramını ve toplumsal değerleri önemsemekte, hatta bazıları bu konuda çok radikal düşünmektedirler. *Örneğin Mooncular, Mormonlar, Adevantistler, Amişler, Mennonitler* gibi bazıları, aileye zarar verdiği için içkiye, zinaya, uyuşturucuya ve silah kullanmaya karşıdır. Ancak yeni dini hareketlerin bir kısmı belki de daha çoğu, başta geleneksel dinlere ve onların öğretilerine karşı çıkarak muhalif, alternatif bir inanç sunmaya çalışmaktadırlar. Bu gruplar hedef kitle olarak gençleri seçmekte, özgürlükçü söylemleri, beyin yıkama terapileri, uyuşturucu bağımlılığı, cinsellik konusundaki rahat tavırları, nikahsız hayatlar ve buna bağlı olarak farklı cinsel eğilimleri teşvik edici yönleri, baskın feminen karakterleri, kurtarıcı beklentileri, sözde karizmatik liderleri, bir kısmının ateist fikirleri, sırlı ve gizemli yapıları ile tüm dünyada aile kurumuna karşı en büyük tehdit olarak görünmektedirler. Sözü edilen yapılar, saydığımız konulardan birini veya birkaçını

n plana çıkartmakta, bu nedenle yeknesak bir yapı arz etmemektedirler. Bunlar içinde *satanizm, real hareketi, tanrının çocukları* vb. sayılabilir. Her ne kadar bu hareketler, geleneksel dinlere nazaran uzun süre ayakta duramayacak ve zamanla belki yerlerini başka akımlara bırakacak olsalar da aileyi tehdit eden yapıların başında gelmektedirler. Özellikle hayattan bir beklentisi kalmayan çaresiz ya da manevi tatmin arayan gençler için oldukça cazip akımlar olarak karşımızda durmaktadırlar.

Tuğçe YEMİŞLİ

Hız. Peygamberin Aile Yapısı Günümüz İçin Ne İfade Eder?

Aile; toplumun en küçük birimi olarak kabul edilen sosyal bir yapıdır. Aile, bireyleri bir araya getiren bir kurumdur. Aile, birlik ve beraberliğe vurgu yapar. Ailenin temelindeki bağ sevgiye dayanır. İslam dininin benimsediği aile yapısını Hz. Peygamber'in hayatında görmek mümkündür. Bu açıdan Müslümanlar yuva kurarken Hz. Peygamber'i kendisine örnek alır. Hz. Peygamber, aile fertlerine nasıl davranılması gerektiğini bizzat kendi uygulamalarıyla ortaya koymuştur. Aynı şekilde birçok hadisinde ailenin önemine vurgu yapmıştır. "En hayırlınız ailesi için hayırlı olandır. Bana gelince, ben aileme karşı en hayırlı olanıyım."⁵

Bir baba olarak; çocukları doğunca sevinmiş, müjde verenlere hediyeler vermiştir. Vefatlarında da onlara duyduğu şefkatten üzüntülerini belli etmiştir. Bir eş olarak; hanımlarına ve onların aile fertlerine ilgi göstermiştir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in hanımları ve aile hayatı hakkında bilgi verilmektedir. Hanımlarının müminlerin anneleri olduğu bildirilmektedir.⁶ Hz. Peygamber, eşleriyle istişarede bulunur, onların görüşlerine önem verirdi. Eşleri arasında adil davranır, onlara eşit muamelede bulunurdu. Cahiliye döneminde aile, aynı soydan gelip aynı kabileye mensup olmak demektir. Hz. Peygamber ise ailenin huzur yeri olduğunu söylemiştir.

O dönemdeki toplumun kadına verdiği değeri değiştiren ve artıran, ailede kadının önemini ve hak ettiği yerin gösterilmesinde Hz. Peygamber en büyük öneme sahiptir. İslam diniyle birlikte Hz. Peygamber döneminde aile bireylerinin sorumlulukları, hakları yeniden belirlenmiştir. Erkeğe koruyup kollama, ailenin geçimini sağlama; kadına aileyi bir arada tutma ya da anne olmak gibi en büyük değerler verilmiştir. Kadınların fikirlerine önem verilmesi, sosyal hayatta yerinin olması gibi özellikler günümüze de örnek olmuştur.

Efendimizin kurduğu aile yuvası bizlere en güzel modeldir. Kur'an-ı Kerim'de aile kurmayı teşvik eden örnekler bulunur: "Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden

⁵ İbn Mace I, 636

⁶ Ahzab Suresi 6.ayet

elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir.”⁷ “Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.”⁸

Evlilik, Allah ve Resulü'nün ölçüleriyle gerçekleşir. Evlilik sonrasında aile hayatında bu ölçülere göre hareket edilir. Aile bireyleri birbirlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmelidir. Rol modelimiz Hz. Peygamber ise, onun aile hayatıyla ilgili davranışları bize rehber olmalıdır. Hanımlarına, çocuklarına, yanında büyüyenlere son derece iyi davranmıştır. Örnek olarak; ilk vahyi aldığı zaman bu sıkıntılı durumu Hz. Hatice'yle paylaşmıştır. O da bunları olgunlukla karşılamış, doğru kararlar verip çözüm bulmuştur. Başka bir örnek ise Hudeybiye seferinde anlaşmalardan sonra sahabilere kurban kesmelerini ve tıraş olmalarını söyler ancak sahabiler bu emri yerine getirmezler. Hz. Peygamber buna çok üzülmüş ve hanımı Ümmü Seleme'yle paylaşmıştır. O da tavsiyelerde bulunmuş ve Efendimiz bu tavsiyeleri dinleyerek gerekeni yapmış ve bu durum olumlu sonuç vermiştir.

Hz. Peygamber ailesinin meşru eğlencelerden faydalandırmaya çalışırdı. Bayram törenlerine kızlarını ve hanımlarını götürürdü. Hz. Aişe ile koşu yarışları yapmıştır. Aile bireyleriyle şakalaşmıştır. Hz. Peygamber evinde geçirdiği zamanın bir kısmını ailesine ayırmıştır. Bildiklerini ilk onlara öğretmiştir. Ailesinin eğitimiyle ilgilenmiş ve bu yönüyle en fazla faydalanan hanımı Hz. Aişe olmuştur. Ailelerin oluşumunda, İslam toplumunun eğitilmesinde Hz. Peygamber'in aile hayatının önemi büyüktür. Hz. Peygamber'in kadınlarla ilgili görüşlerinin yayılmasında hanımlarının katkıları çok olmuştur. Kadınların eğitimleriyle ilgilenmişler ve öğrenci yetiştirmişlerdir.

Sağlıklı toplumun kaynağı ailedir. Aile en güçlü sosyal kurumdur. Günümüzde bu kurum bazı tehlikelerle karşı karşıyadır. Boşanmaların artması buna örnektir. Anlaşmazlıklar, iletişimsizlik, saygı ve sevginin yitirilmesi buna sebep olabilir. Aynı şekilde meşru olmayan birliktelikler ve bu şekilde neslin çoğalması da bu tehlikelerdendir. Toplum yapısının bozulması ailenin bozulması demektir. Hep söylediğimiz gibi Efendimizin aile yapısı bizim önümüzde en büyük örnektir. Cahiliyede var olan bir aile yapısı, vahiy doğrultusunda değişikliğe uğramış ve en sağlam denilebilecek bir yaşam biçimi oluşmuştur. Olumlu ya da olumsuz olaylarda vahyin ışığıyla çözümler ortaya konmuş ve topluma aile olarak en büyük örnek teşkil etmiştir. Efendimizin ailesi yani eşleri, çocukları/kızı Hz. Fatıma, damadı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, himayesi altında olanlar, yanında büyüyenler tamamı bize aile yapısı olarak çok şey anlatır.

İnsanların ilk eğitim aldıkları yer ailedir. Aile, toplumun vazgeçilmez bir kurumudur. Hz. Muhammed'in ailesi bir takım olaylar karşısında nasıl davranılmasını öğretmiş, yaşadıklarıyla bizlere rehber olmuştur. Günümüz ailesinin alması gereken mesajları yaşadıklarında göstermiştir. Aile, birbirlerine huzur bulunacak yerdir. Sevgi ve şefkati bir araya getiren yerdir. Fedakârlık, müsamaha, merhamet gibi birçok değere sahip bir kurumdur. Günümüzde bu

---

⁷ Nur Suresi 32.ayet

⁸ Rum Suresi 21.ayet

değerlerden uzak kalmak aile kurumundaki problemleri ortaya çıkarır. Aile kurumu kutsaldır. Maddi ve manevi bütün olumsuzluklara karşı koruyucudur.

Hz. Peygamber, “Nikâh benim sünnetimdir”⁹ buyuruyor. Nikâh akdi kadına da erkeğe de hak ve sorumluluklar getirir. Aile bireylerinin birbirleri üzerinde hakları vardır. Efendimiz “Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ederim” diyerek vasiyette bulunmuştur. Onlara haksızlık yapılmamasını istemiştir. Günümüzde en büyük problemlerden biri de kadına şiddettir. Rehberimiz Hz. Peygamber, hanımlarına iyi davranmış, onlara şiddet uygulamamıştır. “Kadınlarınızı nasıl dövüyor, sonra da akşam olunca beraberce yatıyorsunuz!”¹⁰ diyerek bunu yapanları kınamıştır.

İslam’da evliliğin geçici değil devamlılık üzere kurulması hedeflenmiştir. İslam’ın getirdiği yükümlülükler ailenin devamlılığını sağlayabilecek yödedir. Günümüz problemi ise boşanmaların artmasıdır. Ailede bazen uyumsuzluklar olabilir böyle durumlarda çözümler aranmalıdır. Bulunamayan çözümler aile içinde uzaklaşmaya, yalnızlaşmaya sebebiyet vermektedir. Gidilecek ilk yol boşanma olmamalıdır, son çare olarak görülmelidir. İslam, aile hayatının şartlarını en güzel şekilde ortaya koymuş, insanı huzur ve mutluluğa ulaştıracak şekilde oluşturmuştur. Hz. Peygamber yaşamıyla bizlere en mükemmel aile hayatını göstermiştir. Efendimizin aile modeli, değerlerimizin yok edilmeye çalışıldığı günümüz için bir umuttur.

KAYNAKÇA

-Kamacı, Fatımatüz Zehra. “Siyer Bağlamında Aile”, Siyer Araştırmaları Dergisi, (Ocak-Haziran 2020):131-136.

-Ağırman, Mustafa. “Aile Reisi Olarak Hz.Muhammed (SAS)”, Siyer Araştırmaları Dergisi, (Ocak-Haziran 2020):149-154.

-Sarıçam, İbrahim. Hz.Muhammed ve Evrensel Mesajı, DİB Yayınları, 2014.

-Küçük, Ahmet. “Günümüzde Aile ve Kur’an’dan Örnek Aileler”, Tefsir Araştırmaları Dergisi, (Ekim 2019):409-441.

---

⁹ İbn Mace, Nikah, 1

¹⁰ İbn Hanbel, IV, 17

Deniz SAĞLAM

Aile: Ömür Boyu Terbiye

Dünyada her canlı, çift olarak var olmaktadır. Allah her canlıyı eşleriyle beraber yaratmıştır. “Her şeyden çift çift yarattık, inceden inceye düşünesiniz diye”¹¹ ayetinden anlaşılacağı üzere Allah teklifi yalnız kendisine mahsus kılmıştır. İnsanı, erkek ve kadın olmak üzere çift halinde yaratan Allah, onları dünyada birbirlerine eş kıldı ve aile kurumunun oluşumunu sağladı. Evlilik bağı ile kurulan aile, İslam’ın değer kattığı bir özellik arzeder. Erkek ile kadının evlilik bağı ile kurduğu yuva, çocuk ile taçlanır ve yeniden şekil alır. Artık birbirlerine eş iki yetişkin, aynı zamanda anne-baba olma sorumluluğunu da üstlenmiştir.

Aile, yaşam bulduğumuz bu dünya hayatında uğradığımız ilk duraktır. İnsan gözlerini dünyaya ilk açtığında kendisi için hazır vaziyette olan iki koruyucu ile karşılaşır. Bu Allah’ın bizlere sunduğu sonsuz nimetlerindedir. Merhametinin tecelli ettiği annelerimiz, kuvvetinin ve koruyuculuğunun tecelli ettiği babalarımız bizler için dünyada birer cennettirler. Evlatlar ise anne babaya verilmiş birer emanet. Emanete karşı büyük görev ise onun bize verildiği halini; sağlığını, temizliğini korumaktır. Bu koruma vazifesi kolay değildir ancak Cenabı Hak insana bu kuvveti ve hissiyatı vermiştir. Onları büyütme, eğitip terbiye etmek anne-babanın vazifesidir. “Eğitim, insanın tabiatında bulunan özelliklerin işlenmesi, yeteneklerin ortaya çıkartılması, geliştirilmesi demektir. Terbiye ise nefsin ıslah edilmesidir.”¹²

Anne-baba bu önemli iki hususta bilinçli olmalı, evlatlarına eğitim ve terbiye konusunda gerekli hassasiyeti göstermelidir. Anne-baba, bebeğini kendi öğretileriyle şekil verir, büyütür. Nasıl ki, çiçek açmış bir bitkinin bakımı düzenli yapılır, suyu zamanında verilirse güzelliği kalırsa aynı şekilde suyu zamanında verilmeyen bitki ise yerini solmuş kuru ota bırakır. Onun için anne-babanın eğitim ve terbiye hususunda takınacakları tavır ve tutum önemlidir. Çünkü karşılığında vermiş olduklarımızı görecekmiş aşikardır. Bunun için “kadın ve erkeğin de üzerine

¹¹ Zariyat Suresi, 49. Ayet (kuran.diyaret.gov.tr)

¹² Aynur Sülün, Eğitim ve Terbiye Ailede Başlar, Nisanur Dergisi, sayı: 94, Eylül 2019. (nisanurdergisi.com)

titremesi ve bütün çalışmasını teksif etmesi gereken husus, evliliğin meyvesi olan çocukları olmalıdır.”¹³

Bizler toplum olarak aile kavramının içerisinde büyümüş bireyleriz. Bu yüzden toplumda var olan kültürel yaklaşımlar aile yaşantılarında kendisini göstermekte ve düşünce yapılarına, oluşum süreçlerine sirayet etmektedir. Çünkü bireyi toplumdaki ayrı düşünemeyiz. Her birey bir toplumda var olmakta ve aile toplumun bir parçasıdır. Bu sebeple bir kültürün içinde olmuş ve etkilenmiştir. Aynı şekilde zamanın değişimi, kültürü ve toplumu etkilemiş bu değişimlerden aile yapıları aynı oranda etkilenmiştir. Mesela yakın zamanda kız çocuklarının okutulması toplumun bazı kesimlerinde doğru karşılanmazdı. Şu an günümüzde artık eğitim ayırımı yapılmaksızın kızlar için de önemli olduğu kabul gördü ve bu durum kız evlatları olan aileleri de etkiledi. Bu toplumumuz için güzel ve olumlu bir değişimdir. Bir başka örnek ise yine yakın zamanda toplumda anne-babaya hürmet vardı, evde bakımı karşılanan yaşlılarımız o hane sahipleri için bereket olarak görülürdü. Günümüzde ise fazlalık olarak görülmeye ve bakımı için farklı sosyal kurumlar aranmaya başlandı. Bu da toplum için maalesef kötü bir değişim halidir. Demem o ki, zaman ve kültür değişimi toplumu ve toplumun yapı taşları olan aileleri yakından ilgilendirmekte ve aile kurumlarına şekil vermektedir. Bu etkilerle beraber anne-babalarımız hangi yönleri kendilerine rehber edindiyse o zihniyette çocuklar yetişmeye başlıyor. Sonra yetişen o çocuklar ileride kendileri anne-baba olduklarında gördükleri yetişme tarzını benimsiyor ve ona göre evladını yetiştiriyor.

Burada gördüğümüz gibi yetiştirmekten anlamamız gereken şey nedir ? Dünyaya gelen her çocuk ilk başta bir his varlığıdır. Bizi anlamadığını düşünürüz ama daha gözünü açar açmaz güvende olup olmadığını hissetmek ister. Doğan Cüceloğlu “Geliştiren Anne-Baba” adlı kitabında bununla ilgili şöyle der: “Çocuk doğar doğmaz çevresini hissedene ve varoluşuyla ilgili sezgisel düzeyde iki soru soran varlıktır: Güvende miyim ve olduğum gibi kabul ediliyor muyum?”¹⁴ Sizin ona bakışınızı, ses tonunuzu idrak yetileri gelişene kadar hissederek farkında olacak ve ruhuna yansıtacaktır. Bizler sanıyoruz ki, idrak evresine kadar sadece yemesinden, içmesinden vb. sorumluyuz. Halbuki tek sorumluluğumuz bunlar değil, çocuklarımız da duyguları olan, toplumda var olmuş birer insandır.

Anne-babalık muhatabın farkına varılıp o hassasiyetle yola devam etmektir. Emaneti aynı temizliğinde tutabilme kaygısı içerimizde olmazsa evladımız ne kendisine ne de topluma faydalı bir birey olarak hayatına devam edemez. Onun için çocuklarımızda söylemlerimizden çok davranışlarımız yer ediniyor ve davranışlarımızın karşılığını onlarda görüyoruz. Çocuk şunu sorar: Annem bana nasıl davrandı, ses tonu nasıldı, beni sevip kucağına aldı mı ? Aynı şekilde babam nasıl davrandı ? Çocuklar sadece kendisine olan davranışlarımızı değil eşlerin birbirine tutumunu da izler. Tüm bunlar çocuğumuzun karakter inşasında belki pek dikkate almadığımız alanlardır. Hatta bazı anne babalardan şöyle serzenişler duyarız: Ben çocuğumu böyle yetiştirmedim!... İşte burada çocuk bizi nasıl gördü sorusu önem arzeder. Çünkü çocuk, daha çok görerek öğrenir. Bu yüzden anne-babalardan istenen, sözden çok davranışa odaklanması olmuştur. Bir bakıma çocuğu terbiye ederken aslında ilk işin kendilerinden başlamak olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Çocuğun ilk eğitimi her zaman ailede başlar. Yemek yeme, yürüme, oturma, konuşma gibi birçok özelliği anne-babasından alacaktır. Sadece maddi

¹³ Prof. Dr. Nevzat Tarhan, Son Sığınak Aile, Nesil Yayınları, 30. Baskı, Sayfa: 106, İstanbul, Nisan 2020

¹⁴ Doğan Cüceloğlu, Geliştiren Anne-Baba, Remzi Kitap Evi, 29. Basım, Sayfa: 107, İstanbul, 2020

ihtiyaçlarını değil manevi ihtiyaçlarını da aile aracılığıyla görecek, öğrenecek, benimseyecektir. Bu sebeple aile, evladını hem eğitecek hem terbiye edecektir.

Ailede kazanılmış eğitim yıllar boyu sürecektir. Çocuk büyüdüğüde artık şahit olduklarını, benimsediklerini hayata geçirecektir. Hz. Peygamber, “Hepiniz çobansınız ve hepimiz güttüklerinizden mesulsünüz” buyurmuştur.¹⁵ Onun için toplumda var olan her birey, özünde anne-babasının yetiştirme yöntemiyle vardır. Her birey içine doğduğu aileyi temsil eder. Vel-hâsıl aile, karakter inşasının başladığı ve yaşamımız boyunca üzerimizde taşıdığımız uzun soluklu bir öğrenme alanıdır. Bu öğrenmenin kitapla ya da sözlerle değil davranışlarda anlam kazandığı bir alan. Çocuğun kazandığı iyi ve kötünden anne babası da dolaylı olarak mesul olacaktır. Bu bilinç ile emanetin farkında olup onu geldiği hali ile terbiye edebilme niyeti taşımak önemlidir. Ailede gözlerini açan her bir çiçek, ömür boyu çiçek olarak kalsın.

---

¹⁵ Osman Nuri TOPBAŞ, *Hidayet Güneşi*, Yüzakı Yayınları, Kutlu Doğum Serisi 1, Sayfa: 42, İstanbul 2013

Kerime Firdevs EFE

Aile ve Disiplin

Davranış denetimi olarak bilinen disiplin en genel tabiriyle düzenlemelere, ilkelere ve kurallara uygun davranma olarak ifade edilir (Çelik, 2016, 233). Belli amaçlarla bir araya gelen insanların bu amaçları daha iyi bir şekilde gerçekleştirmeleri için disiplin elzemdir. Hedeflerini doğru istikamette ilerletmek belli bir düzene sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda belli bir plan ve düzenleme disipline işaret eder.

Kural koyma süreci bir disiplin belirtisidir. İstenmeyen davranışlar kurallarla birlikte önlenir ve öğrenmeye açık bir alan açılır. Bu sayede disiplin, toplumda suçları azaltır ve öz disiplini beraberinde getirir. Bunun yanında fazla kontrolcü bir bakış kişiyi baskıda hissettirip yanlış meyletmesine sebep olabilir. Gereğinden fazla sınırlama ve yetersiz ilgi iki zıt durum olup disiplini zedeleyicidir. Bu minvalde denge, disiplin için olmazsa olmaz bir unsurdur. Çocuklarından istenmeyen davranışlar gören ebeveynlerin tek hedefi o davranışı azaltmak ve istenilen davranışı arttırmak olmalıdır. Aile bireyinin istenmeyen davranışı neden uyguladığına dair düşünüp çözüm odaklı konuşulur ise kötü davranışı azaltıcı, iyi davranışı kuvvetlendirici bir atmosfer oluşturur. Kişinin haklarını göz önünde bulundurduğumuzda disiplinin her bir şahıs için zorlayıcı ve tehdit edici olmaması gerekir. Disiplin kararlılık ve azimle devam eden bir süreçtir. Bu süreçte her türlü disiplinsizlik otokontrolle desteklenmelidir. Ancak bu şekilde kararlılık ve azme geri dönülür.

Aile, yapısı itibariyle yalnızca biyolojik ve ekonomik sebeplere bağlı değildir. Ahlak, hak ve ödevler ile birbirine bağlı olan ailede, disiplinle haklarını ve ödevlerini yerine getirmek

kolaylaşır. Aile kendi içindeki dayanışma ve disiplinle aile üyelerinin her birini güçlü bir seviyeye taşır. Disiplinde tutarlılık ve kararlılık mühim bir yer teşkil eder. Kurallar koyulur ve keyfi olarak değiştirilse disiplinden söz etmek zorlaşır ve aile içinde keyfi olarak tekrar tekrar kuralların ihlal edilmesi kaçınılmaz olur. Kararlılık, süreklilik, kesinlik, sakinlik ve ödülleme ile disiplin sağlanır. (Tezcan, 2017, 42). “Benden bir şey isteme, almayacağım” diyen bir anne, çocuğu ağladığında ona istediğini alarak bir nevi disiplinsizliğe başvurmuştur. Bu davranış yerine seçenek sunulup istediği bir şeyi tercih etmesi beklenebilir. Böylece çocuk öz denetimli bir biçimde disipline riayet edecektir.

Çocuğa yaklaşım ve disipline etme yöntemi ailenin karakter yapısı ile bağlantılıdır. Örnek davranışlar sergilemesi, koyulan teşvik edici kurallara uyma noktasında gevşeklik göstermemesi ve kendini düzeltmesi ebeveynin, ailedeki her birey için güzel bir örnek teşkil ettiğini gösterir. Sözel olumsuz disiplin yöntemlerinde; kızıp bağırma, tehdit etme, sözle hor görme, beddua etme ve sevgiyi esirgeme yer alır (Özen, 2016, 183-184). Dış kontrole bütün davranışları fazlaca kontrol edilip düzenlenen çocuklar, iç kontrollerini geliştirme imkânı bulamadıklarından ev dışındaki hayatlarında kendilerini kontrol etmekten aciz kalırlar. Disiplin eğitiminde çocuğa çevresine uyumlu, sorumluluklarının bilincinde, müspet davranış yollarını izah edip çocuğun kabiliyetlerini ve kişiliğini en iyi şekilde geliştirmesine imkan sağlamaktır.

Özdenetim diğer bir deyişle iç kontrollü disiplin, kişinin dış uyarılara ihtiyaç duymaksızın kuralları benimsemesi ve bu kuralları uygulamasıdır. Ailede uygulanan kurallar özdenetimle yapıldığında bireyin sosyal hayatında çok önemli başarılarla imza attığı görülür. Kişi kendi kendine bunu yapmalıyım, bunu yapmamalıyım diyerek bir adım atıyorsa özdenetimi yüksektir ve bu kişi için gayretle hedefine ulaşmak mümkün olur. Özdenetim için bir kuralı açıklamak ve desteklemek çok önemlidir. Açıklanan kurala uyum sağlamayan aile bireyinin olumlu özellikleri ön plana çıkartılarak takdir edilip, desteklenir. Diğer olumsuz özellikleri için özdenetimi geliştirici materyaller kullanılabilir. Fakat asla küçük düşürme ve hakarete yer verilmemelidir. “Dayak bir anlık öfkeyle verilen, çoğu kez de amacını aşan, bir ceza yöntemidir. Kolayca ölçüsü kaçar, kusurlu çocuğu ‘mazlum’ yapar; dayacağı atanı da suçlu durumuna düşürür. Öğretici değeri az, etkisi kısa süren bir yıldırma yöntemidir. Dayağın disiplinde yeri yoktur. Dayak atanı da atılanı da küçülten, insana yakışmayan bir davranıştır. Bir evde dayak çok sık kullanılan eğitim aracı durumuna gelmişse, aile içi ilişkilerinde ciddi bir bozukluk vardır.” (Özen, 2016, 181-183)

Önerilere değinecek olursak ailede anne-babanın planlı ve düzenli bir hayat yaşamaları çocuklarını olumlu anlamda etkileyeceğinden eğitime kendilerini disipline etmekle başlamaları gerekir. Disiplin kural koymayla kendini gösteren bir durum olmasının yanında kuralların asla tehdit unsuru haline getirilip çocuğun kabiliyetlerini köreltecek, kişiliğini zedeleyecek bir hale gelmemelidir. Aksine disiplin konusunda aile, çocuğun mezzetlerini ve kabiliyetlerini yüceltmesi, iyiye teşvik etmesi, güzel söz söylemesi, sorumluluk verip yapılan işi takip etmesi önerilebilir.

Kaynakça

Ed. Çelik, Kazım. Hüseyin Kıran. “*Etkili Sınıf Yönetimi*”. Ankara: Anı Yayıncılık. 2016.
Özen, Yener. “*Çocuklarda Sorumluluk Eğitimi*”. Ankara: Yason Yayınları. 2016.
Tezcan, Mahmut. “*Çocuk Sosyolojisi*”. Ankara: Anı Yayıncılık. 2017.

Büşra KARATAŞ

Aile ve Göç

Türk Dil Kurumuna göre göç; ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınması demektir. Göçler gerek ülke içinde farklı yöre ve bölgeler arasında, gerekse ülkeler arasında devamlı var olan bir nüfus hareketidir. Göçlerin her türü birey ve onun içinde yer aldığı aile kurumuna doğrudan etki eder ve bireyi, hayatın her alanında birçok değişime maruz bırakır. İnsanların çeşitli nedenlerle göç etmesi aslında insanlık tarihi kadar eski bir olaydır. Özellikle Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali sonrası ortaya çıkan akımlarla beraber devletlerin uluslararası ilişkileri yeni boyutlar kazandı. Teknolojinin hızla gelişmesi, artan kapitalist dünya ticaret pazarı, uluslararası sınırların yeni anlamlar kazanmasını sağladı. Özellikle emek göçü ve beyin göçü, siyasetin aktif olduğu ekonomik koşullar çerçevesinde değerlendirilmeye başlandı.

Sanayileşmenin tabii sonucu olarak ortaya çıkan şehirleşme ve köyden şehre göç olayı, ailenin geleneksel yapısını büyük ölçüde etkilemiştir. Artık, köydeki geleneksel ailelerin yerini kentteki modern çekirdek aileler almaya başlamıştır. Köyden şehre göç olgusu, şehir hayatına uyum sağlama çabalarının yanı sıra ekonomik ve sosyal pek çok etkenle birlikte ailelerin dayanışma mekanizmalarını uyarmakta, örf-adet ve gelenek- görenek gibi formların kent şartları içinde yeni kalıplarını üretmekte ve daima modern adı altında değişime ve dönüşüme uğratmaktadır.

Göçler başlıca iç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılır. İç göçler: Mevsimlik göçler, sürekli ya da geçici göçler, emek göçleri, zorunlu- gönüllü göçler. Dış göçler: Beyin göçleri, işçi göçü, mübadele göçü ile siyasal ve sosyo-ekonomik göç gibi çeşitleri vardır. Göçlerin her türünün aile kurumu üzerinde etkisi söz konusu olmaktadır.

Göçe etki eden faktörleri iki başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar itici ve çekici faktörlerdir. İtici faktörler, bireylerin içinde yaşadıkları koşulların artık katlanılamayacak

şekilde kişiye rahatsızlık vermesini kapsamaktadır. Çekici faktörler ise içinde bulunulması durumunda bireyin önceki yaşam şartlarına göre daha iyi koşullara ulaşılacağına işaret eden faktörlerdir. Doğal afetler, kan davaları, tarımda makineleşme, terör, köylerde artan nüfus baskısı, işsizlik, eğitim imkânları, yetersiz ve kötü dağıtılmış toprak, düşük verimlilik ve savaşlar yaygın göç sebepleridir.

Özellikle savaşlarda insanlar çoğu zaman göçe mecbur kalırlar. Göç yolu uzun ve zordur. Haliyle yoldayken bile aile üyeleri ayrılık yaşayabilir, bu zorlu yolculukta henüz yeni bir düzen kuramadan bir aile üyelerini kaybedebilirler. Çocuklar babalarını, kadınlar kocalarını bir meçhulün kucağına bırakır kimi zaman. Göç yolculuğu tamamlandığında yeni bir kültürle karşılaşır aile. En benzeyen kültür bile farklıdır aslında. Bundan sonrası hayatta kalma mücadelesi ve yeni yerleşim yerine alışmaya çalışma hali kendini gösterir.

Savaşın başladığı yıl doğan bir çocuk yıllarca kendi memleketinden uzakta büyümüş olur. Aile büyükleri gittikleri yeni memleketin diline, kültürüne yabancı bir şekilde senelerce yaşamak zorunda kalırlar ve hatta belki de kendi vatanlarından kilometrelerce uzakta hayata gözlerini yumarlar. Göç olayı planlı da olsa plansız da olsa en çok çocukları etkiler. Çocuklarda, aile rollerinde değişiklikler, aile içi şiddet, travma sonrası stres bozukluğu, korku ve içe dönüklük görülebilir. Ayrıca, dil engelleri ve kültürel farklılıklar, güven eksikliğine neden olur. Sağlık ve beslenme imkânlarının yetersizliği, kültürel uyumsuzluk, yetersiz barınma imkânları, eğitim ve sosyal dışlanma problemleri ile karşılaşabilirler.

Göçmenlik, ailenin parçalanmasına, sosyal bağlantıların azalmasına ve psikososyal strese yol açmaktadır. Bu durum beraberinde ruhsal sağlık sorunlarını da getirmektedir. Bireyler uyum sağlama sürecinde anksiyete ve depresyon yaşayabilirler. Ekonomik zorlanmanın yanı sıra, dil engeli ve eğitim engeli gibi faktörler ortaya çıkmaktadır. Bu çalkantılı göç döneminde aileler birlik ve beraberliğini koruyabilmek ve sahip olduğu kaynakları en iyi şekilde kullanmak için mantıklı seçimler yapmalıdırlar. Yasadışı ve mevsimlik göçlerde, kaygı ve duygu bozuklukları yaşandığı, ailelerin kronik stres ve depresyon yaşadıkları ve buna bağlı fiziksel yakınmalarının olduğu bildirilmektedir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada özellikle zorunlu göçün ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği ve kadın göçmenlerin erkek göçmenlere göre daha fazla duygusal zorlanma yaşadığı ifade edilmektedir. Dil engeli ve kültürel farklılıklar gibi stres nedenleri, fizyolojik ve psikolojik kökenli sağlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden

olmaktadır. Göç özellikle bebeklerde, yaşanan yerin bilinmeyen bir yere dönüşmesi ve annede kaygı yaratan olaylara neden olması sebebiyle anne ve bebek arasında güvenli olan bağlanma ilişkisini zedelemektedir. Olumsuz yaşantılar nedeniyle (travma, göç, annenin depresyonu) var olan güvensiz bağlanma ilerde çocukta depresyona neden olmakta ve bu da ergenlik dönemindeki davranışlarda probleme neden olmaktadır.

Çocuğun göç olgusundan etkilenme durumu çocuğun yaşıyla paralellik gösterdiği gibi, yeni ortama uyum sağlama sürecinde yaş ile beraber çocuğun içinde bulunduğu çevrenin

nitelikleri de belirleyici role sahiptir. 2020 yılında yapılan ve ülkemizde yaşayan vatandaşlar ve göçmenlerden 15-20 yaş aralığındaki gençlerin katılımıyla gerçekleştirilen göç ve aile konulu resim yarışmasındaki resimlere baktığımızda göç, hangi yaş grubu için ne demek bunu daha net bir şekilde görebiliyoruz.

Velhasıl göç; genç-yaşlı, kadın-erkek demeden göç eden ve göç edilen yerde yaşayan tüm insanları etkilemektedir. Muhtelif yörelerde göç eden ve göç edilen yerde yaşayan insanlar birçok farklı şekilde isimlendirilmiştir. Mesela Trakya bölgesinde son gelenlere "Göçmen", yerli halka "Gacal" adı verilmektedir. Doğu Marmara bölgesinde yerli halk "manav", sonradan gelip buralara yerleşenler ise "göçmen" adını almaktadır. Bazı yörelerde göçmen için "muhacir/muhacirler" ifadesi de kullanılmaktadır. İsim ne olursa olsun, göçen ve göç edilen yerin insanları hemen kolayca kaynaşmıyorlar. Her iki taraf da bir müddet birbirlerine şüpheyle ve yabancı gözüyle bakıyor, birbirlerini "öteki" olarak telakki ediyorlar. Burada sıkıntıyı, daha çok göç eden kişi veya kişiler çeker. Çünkü göç eden kişi, genel olarak azınlıktır.¹⁶ Göç, planlı veya plansız fark etmeksizin hep zordur. İnsan aynı memleketin sınırları içinde yer değiştirirse bile yeni düzenini oluşturmaya çalışırken pek çok zorlukla karşılaşmaktadır. Önemli olan bu zorluklara aile bireylerinin el ele, kenetlenmiş bir şekilde göğüs gerebilmesidir.

¹⁶ <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/YILDIRIM-Kaz%4%b1m-G%3%96%3%87%3%9cN-A%4%b0LE-%3%9cZER%4%b0NDEK%4%b0-ETK%4%b0S%4%b0.pdf>, syf 975.

Kaynakça

- Engin, M. (2021). TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇÜN AİLE KURUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ . Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , (41) , 230-243 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/67717/879758>
- İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 3, 2017 Sayfa: 1680-1693
- Kazım Y. GÖÇÜN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ, <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/YILDIRIM-Kaz%c4%b1m-G%c3%96%c3%87%c3%9cN-A%c4%b0LE-%c3%9cZER%c4%b0NDEK%c4%b0-ETK%c4%b0S%c4%b0.pdf>
- Sevinç, G. , Kantar Davran, M. & Sevinç, M. R. (2018). TÜRKİYE'DE KIRDAN KENTE GÖÇ VE GÖÇÜN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ . İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi , 3 (6) , 70-82 . DOI: 10.25204/iktisad.330930
- Şeker, D. & Uçan, G. (2016). GÖÇ SÜRECİNDE KADIN . Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 14 (1) , 0-0 . DOI: 10.18026/cbusos.36200
- Tuzcu A. , Bademli K. Göçün Psikososyal Boyutu. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 2014; 6(1): 56-66.

Aziz DOĞAN
(Dortmund- Almanya)

Gurbet Elde Aile Olmak

"Garip kuşun yuvasını Allah yapar", "Gariplerin yardımcısı Allah'tır" deyip yola koyuldular yıllar önce gurbetçiler. "Ver elini Almanya ve Avrupa ülkeleri" demişler, rızık ve maişet için memleketlerinden gurbet ellere düşmüşler. Aslında birkaç dönüm tarla, bir de traktör alıp geri dönmekmiş niyetleri. Aradan yarım asırdan fazla bir zaman geçmiş; ne memleketine dönebilmişler, ne de gurbeti benimseyebilmişler.

Gurbet; anadan babadan, eş'ten, dosttan ve akrabadan ayrılmaktır,

Gurbet; sevdiklerine hasretliktir, özlemdir.

Gurbet; baba ocağını, doğduğu köyünü ve evini terketmektir.

Gurbet; rızık uğruna, ana vatanını ve özyurdunu bırakıp memleket dışına çıkmaktır.

Gurbet; acısıyla, tatlısıyla çocukluk anılarını da bırakıp, yeni bir beldeye göç eylemektir.

Bütün bunları mecburiyet karşısında bırakıp giderken, aynı zamanda memleket hasretiyle de yanıp tutuşmaktır ve bir gün vatanına döneceğinin umut ve hayaliyle yaşamaktır.

Söz buraya gelmişken aile ve gurbet kavramlarının üzerinde duralım biraz. İlk insanlığın var oluşuyla beraber ailenin temelleri de atılmış oldu. Dolayısıyla insanın olduğu her yerde aile var oldu. Toplumun temel yapı taşı diye ifade edildi. Bu temel yapı taşı ne kadar sağlam, ne kadar güçlü olursa ailelerin meydana getirdiği toplum veya toplumlar da o kadar sağlam olur. Aile, geniş aile ve çekirdek aile olmak üzere ikiye ayrılır. Sanayileşme aile yapısını etkileyen önemli bir etken olmuş ve olmaya devam etmektedir. Avrupa'da geniş aile kalmadı desek mübalağa etmemiş oluruz. Avrupa toplumunda çekirdek aile hakimdir. Hatta bireysellik iyice ön plana çıkmış, tek olarak yaşayan insanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Her toplumun aile yapısı sahip olduğu kültüre göre farklılıklar göstermektedir. Uzak Doğu'daki bir aile yapısıyla Avrupa'daki bir aile yapısı farklıdır.

Bizim üzerinde durmak istediğimiz konu bu noktadır. Farklı bir toplumun içerisinde, farklı aile özelliklerine sahip azınlığın yaşam mücadelesi. Mücadele kelimesini özellikle kullanıyorum. Çünkü diyar-ı gurbette gerçekten bu durum öz verili bir gayreti gerektirmektedir. Gurbet kavramı açısından şunu söyleyebilirim. İnsanın doğup büyüdüğü, aile

ocağının bulunduğu yerden uzak yer, yabancı yerdir. Tabi ki Erzincan'da doğmuş bir insanın İstanbul'a göç edip orada yaşamıyla, Erzincan'da doğmuş bir insanın Avrupa'nın farklı bir ülkesinde gurbet yaşaması apayrı bir durumdur. Birincisinde doğup büyüdüğü yerden farklı bir şehire gitmiş olsan da neticede kendi ülkendesin. İkincisinde ise tamamen farklı bir toplumun içerisinde sin. Dili, dini, kültürü farklı bir toplum. İşte böyle bir gurbette aile olmanın avantaj veya dezavantajlarını değerlendirmemiz gerekir. Avrupa'da Almanya'da yaşayan bir ailenin gözünden değerlendirmeye çalışacağım durumu.

Buralarda çocuklarımızı üç yaşında anaokuluna gönderiyoruz. Ailenin çalışma durumuna göre bu çocuklar haftanın beş gününü, altı ile sekiz saat arasında orada geçiriyorlar vakitlerini. Ana okulların büyük bir kısmı kiliselere bağlı. Dolayısıyla burada sadece çocuğun dil eğitimi, topluma uyum eğitimi değil, zaman zaman dinleriyle, kültürleriyle ilgilide çalışmalar yapılıyor. Eğer siz Müslüman bir aile olarak kendi kimliğinizi, kişiliğinizi, dilinizi ve dininizi koruma adına evde eğitime önem vermezseniz, yetişen çocuk kimlik ve kültür sorunu yaşayacaktır. Şu an Avrupa'da üçüncü nesil yaşam sürüyor. İlk nesil Türkiye'de doğdu, oranın kültürüyle yetişti. İkinci nesil ya Türkiye'de doğdu çocuk iken buraya geldi, ya da burada doğdu. Üçüncü nesil ise tamamen burada doğdu. Bundan dolayı yaşadığı toplumun özelliklerine alışkın. Dolayısıyla bu iki kuşak arasında çatışmalar oluyor. Eğer gurbette yaşam süren bu ailelerin çocuklarına ciddi bir aile içi eğitim verilmezse asimilasyon kaçınılmazdır. Bu eğitimin başında anadilimiz olan Türkçemiz gelmektedir. Dil, kültürlerin korunmasında önemli bir etkidir. Çocukların ana dili zayıflayıp içinde yaşadığınız toplumun diline hâkim ise o zaman o toplumun televizyonunu izliyor, o toplumun basın yayın organlarını takip ediyor, o dilde yazılmış kitapları okuyor normal olarak. Bunun yansıması, farklı bir kuşak ortaya çıkıyor. Aynı evin içerisinde farklı düşünen ve farklı yaşam anlayışına sahip bireyler meydana geliyor. Bu da aile içi çatışmalara sebep oluyor.

Diğer bir konu ise manevi değerlerimiz. Vatan, bayrak anlayışımız veya sevgimiz. Burada doğup büyüyen neslimiz ülkemizi tatil yapılan bir ülke olarak görüyor. Genç bir delikanlı ile sohbet ederken, konu yaz tatiline geldi ve bana "bu yıl izne gidip gitmeyeceğimi" sordu. Ben de "gideceğim" dedim. Ne kadar kalacaksınız deyince "beş buçuk hafta" dedim. Çok şaşırıldı ve "bu kadar uzun nasıl kalacaksın Türkiye'de?" dedi. "Ne kadar kalmalıyım?" dedim. "En fazla iki hafta" dedi. Bu durum bize gösteriyor ki; aile içerisinde farklı mantaliteye sahip bireyler var. Gurbette aile olmanın zorluklarından bir tanesi de budur.

Gurbette zorlandığımız bir diğer konu; geleceğimiz olan nesillerimizin eğitimi. Buraya gelen ilk neslin planı kısa zamanda geri dönmekti. Durum böyle olunca ileriye dönük kalıcı planlar yapılamadı. Özellikle ikinci nesil bu konuda çok mağdur kaldı. Üçüncü nesilde bu durum biraz olsun aşıldı ve birçok gencimiz üniversite okuyor veya güzel bir meslek yapıyor. Tabi ki, konu buraya gelmişken şu hususu belirtmezsek olmaz; Avrupa'da geleceğimiz olan nesillerimizin kimlik mücadelesinde sivil toplum örgütlerimizin çok büyük katkıları vardır. Bütün bu olumsuzluklara rağmen aile bağlarımız gurbet ellerde dimdik ayakta duruyor. Yine de gönlümüz ve gözlerimiz hep bırakıp geldiğimiz yerlerde.

Gurbette aile olmak bazen öyle bir şeydir ki; vatanında bıraktığın dostluğu, arkadaşlığı, samimiliği bulamamaktır aynı zamanda.

Gurbette aile olmak bazen iki kültür arasında kalmaktır. Öz yurdunda Almanca, Almanya'da yabancı olmaktır gurbetlik.

Gurbette aile olmak memleketi ve memlekettekileri düşününce hüzünlenmektir, kederlenmektir. Memlekete gidince eşi, dostu, arkadaşları ve akrabaları görünce sevinmektir, neşelenmektir.

Gurbette aile olmak zordur. Çünkü memleketindeki o güzelim suyu, temiz havayı ve toprağı bulamaz gurbet diyarında. Ayrıca o samimi dostlukları, güveni, huzuru ve insani değerleri de bulamaz yad ellerde.

Gurbette aile olmak zordur. Çünkü çoluk-çocuk, büyük-küçük herkesi, örf ve âdetlerinden, gelenek ve göreneklerinden kopartır gurbet.

Gurbette aile olmak zordur. Çünkü maddi imkânlardan dolayı bazı şeyler kazanılmıştır, lâkin manevi değerlerden bazı şeyler kaybedilmiştir.

Gurbette aile olmak zordur. Çünkü, gurbetten vazgeçilse, lüks, konfor ve müreffeh bir hayattan mahrum kalınacak. Sıladan vazgeçilse, kimlik, ahlak kaybedilecek ve hatta Allah korusun belki asimile olma tehlikesi bile söz konusu olacak. Sözün kısası, nereden bakarsak bakalım çok zordur.

Ancak güzel tarafları, müjdeli ve mesrûr edici tarafları da yok değil gurbetliğin, gurbette aile olmanın.

Bir gün Rasûlullah (sav):

“–Gariplere müjdeler olsun! Gariplere müjdeler olsun! Gariplere müjdeler olsun!” buyurmuştu. “–Ey Allah’ın Rasûlü, garipler kimlerdir?” diye soruldu. Efendimiz (sav): “–Çok sayıdaki kötü insanın arasında bulunan sâlih kişilerdir. Çevresindekilerden onlara isyân edenler, itaat edenlerden daha fazladır” cevabını verdi. (Ahmed, II, 222, 177). Bugün Müslümanlar gerçekten gariptir. İslam’ı yaşamak zordur. Fitne, fesat, ahlaksızlık ve haksızlık had safhadadır. Bu gurbette de böyle, maalesef sılada da böyledir. Beyhaki’nin Şuabü’l-İman’da 9888 nolu mürsel hadisinde, Hz. Peygamber Efendimiz’den (sav) naklen şöyle diyor: “Herhangi bir mümin, ağlayıcıları bulunmayan bir gurbette ölürse, herhalde ona yer ve gök ağlar” buyuruyor. Gurbette olmak zordur ama güzellikleri de vardır... Bununla birlikte gerçekte sılada olanlar da gurbette sayılır diyebiliriz. Çünkü hepimizin anavatanı cennettir. Müjdeler olsun gariplere, gurbetçilere ve cennetliklere. Söz buraya gelmişken Necip Fazıl’ın Gurbet isimli şiiriyle yazımızı bağlayalım.

Dağda dolaşırken yakma kandili,
Fersiz gözlerimi dağlama gurbet!
Ne söylemez, akan suların dili,
Sessizlik içinde çağlama gurbet!

Titrek parmağınla tutup tığını.
Alnıma işleme kırışığını
Duvarda, emerek mum ışığını,
Bir veremli rengi bağlama gurbet

Gül büyütenlere mahsus hevesle,
Renk dertlerimi gözümde besle!
Yalnız, annem gibi, o ılık sesle,
İçimde dövünüp ağlama gurbet!..

Emrah ALTINKILINÇ

Ailede Özürlü Birey

Toplumun en küçük birimini oluşturan yapı, ailedir. Aile bireyleri içerisinde her insanda olabilecek farklılıklar bulunur. Bu farklılıklardan biri olarak ele alınabilecek husus, ailede özürlü birey veya bireylerin bulunmasıdır. Konu olarak belki de dikkat edilmesi gereken hususların başında gelebilir. Özürlülük durumları farklılık gösteren bireyler aile üyelerinin bakışına göre, icabında bir şükür sebebi sayılabilir. Dünyevi açıdan çok zorlayıcı bir durum olsa da dini açıdan Allah'ın bir sabır imtihanı olarak görülebilir. "Mallarınızdan, canlarınızdan ve ürünlerinizden eksilterek, sizi biraz korku ve biraz açlıkla yıpratıcı bir imtihandan geçireceğiz, bundan kaçış yoktur. Sen sabırlı davrananlara müjde ver"¹⁷ ayeti ve "Allah buyuruyor ki, kulumu iki gözünü kör etmekle imtihan ettiğim zaman sabrederse bunların yerine ona Cenneti veririm"¹⁸ hadisi sözünü ettiğimiz konu ile ilgilidir. Dolayısıyla böyle durumlarda sabırlı ve sebatlı olup Allah'ın istediği gibi davranarak Yaratıcı'ya güvenmek en iyisidir.

Ülkemizde birey olarak özürlü oranının %56'sını erkekler %44'ünü kadınlar oluşturmaktadır. 2022 Nisan ayı raporuna göre toplam özürlü birey sayısı 2.511.950 kişidir. Bu sayı hiç de azımsanacak bir sayı değildir. Bu kişiler içerisinde çok farklı özürlülük durumları bulunanlar vardır. Sağlıklı insanlara çok normal ve kolay gelen durumların onlar için çok zorlu şekillere girdiği bir vakıadır.

Son derece hassas olmamız gereken bu durumlarda maalesef çoğu zaman üzerimize düşeni yapmıyoruz. Konu üzerine konuşmaya veya yazmaya gelince en iyi edebiyatını yapan bizler engelli park yerlerine arabalarımızı park etmekten çekinmiyor, tekerlekli sandalyeli kişilere yardım etmemiz gereken yerde lüzumsuz tavırlar sergileyebiliyoruz. İslam'ın engelli kişiler için buyrukları ortada iken özürlü bulunan insanlara yardımda geri durup onların kullanması gereken yolları kullanabiliyoruz. Son yıllarda bu konularda farkındalık oluşturan yayınların ve oluşumların varlığı bu açıdan ümit vericidir.

¹⁷ Bakara 2/155

¹⁸ Buhârî, Merdâ, 7

Özörlölük durumlarını hiç başımıza gelme ihtimali yokmuş gibi ötekileştirebiliyoruz. Oysa bunların her insanın kaderinde olabilecek durumlar olduğunu bilip empati yaparak elimizden geldiğince kolaylık sağlamalıyız. Bu kolaylıklar farklı çeşitlerde olabilir. Bunlar maddi olabileceği gibi onlara bu durumu hissettirmemek ve onlarla sohbet edip hoşça vakit geçirmek şeklinde manevi de olabilir. Devletimizin kısmî de olsa engellilere maaş bağlaması maddi yardım açısından güzel bir örnektir.

Aile içerisinde özörlü bireyle ilgilenen kişiye yardımcı olmak da özörlü bireye yardım etmek sayılabilir. Temel ihtiyaçlarını gidermekte zorlanan özörlü bireylere yardım edip bakımında etkin rol oynayan kişilerin dünyanın en güzel ödöllerine, güzel olan her şeye hakları olduğunu düşünüyorum. Bence tamamen sevgi ve merhametten oluşan özveri ile bu yardımlarını aslında sonsuzluğa taşıyorlar. Toplumsal hayatta bizler de konu ile ilgili olarak daha özverili, hassas olabiliriz. Bu şekilde hem özörlölere hem onlarla ilgilenenlere hayatı kolaylaştırmış oluruz.

Mûcizevî Renkler

Yaşam sürdürdüğümüz şu kâinatta her şeyin bir sebep sonuç ilişkisi içinde var olduğunu biliyoruz. Muhtemeldir ki, evrendeki çoğu şey bizim bilmediğimiz bir özelliğe sahip. Ancak bizler hayatı hızlıca yaşarken bunları gözden geçiriyoruz. Bazen fark edebilmemiz için elimize bir fırsat geçiyor ancak sadece bakıyoruz. Bakmak ve görmek... Birbirleriyle ilişkileri olsa da aslında ikisi de bambaşka kelimeler. Bakmak için göz yetiyor belki ama görmek için fazlası gerek; yürek, vicdan, akıl, sezgi, bilgi. Kum saatindeki taneler çok gözükebilir lakin ters çevirdiğimizde hızlıca akarlar. Her an az az ölüyoruz ve bu güzellikleri görmek için ne kadar zamanımız var, bilmiyoruz. Bu sebeple her zaman gözümüzün önünde olan bir şeye dikkat çekmek istiyorum; renkler.

Dünyaya gözlerini açtığı ilk günlerde bebekler, renkleri fark edip birbirinden ayırt edemezler ve neredeyse sadece siyah, beyaz ve gri tonlarında bir görme yeteneğine sahiptirler. Renkleri ayırt edebilmemiz için retina konisi ile beyinden gelen sinyallerin uyuşması gerekir ancak yeni doğmuş bir bebekte bu sinyallerin uyuşması için belli bir zaman ve olgunlaşma gerekmektedir. Ancak bebekler doğumdan sonraki ikinci ayda yeşil ve kırmızı rengi, daha sonraları ise mavi ve sarı rengi ayırt etmeye başlarlar. Bu renkleri bizim gördüğümüzden daha soluk bir şekilde algırlarlar. Bebekler arasında fark etmekle beraber genelde on sekizinci aydan itibaren renkler bir anlam kazanmaya başlıyor ve yaklaşık otuz altıncı ayda tamamen renkleri kavramış oluyorlar.

Renkler hayatımızın her alanında çok güçlü bir köprü niteliğindedir. Ancak pek çok kişi renklerin psikolojik ve fiziksel etkilerinden bîhaberdir. Hepimizin sevdiği ve/veya sevmediği renkler vardır. Hangi rengi beğenip beğenmeyeceğimize nasıl karar veriyoruz? Bir rengi görsel olarak hoşumuza gittiği için mi severiz sadece yoksa renklerin anlamları karakterimizle bir ahenk içerisinde olduğu için mi? Bunun için renklerin temeline yani ışığa bakmalıyız. Işık en basit tanımıyla şekli ve rengi oluşturan bir tür elektro manyetik enerjidir. Bu enerji nesnelere yansıyor gözümüz tarafından algılandığında ışığı görmüş oluruz. Düşük frekanstaki ışıkları kırmızı, yüksek frekanstaki ışık dalgalarını ise mor renk olarak tanımlarız. Işık ışınlarının birbiriyle karşılaşması, emilmesi ve yansımadaki farklılıklar koyu renk ve açık renk farkını oluşturur ve her rengin kendine has bir emme ve yansıtma özelliği vardır. Özetle ışık ve renk birbiri ile ilişkilidir. Örneğin sarı bir kalem, tüm ışığı emer ve yalnızca sarı rengi yansıtır bu yüzden onu sarı renk olarak görürüz. Batı dünyasında ışık, görme ve renk konusundaki ilk bilimsel çalışmaları yapan İngiliz fizikçi Isaac Newton (ö. 1727) renkleri şu şekilde tanımlamıştır: "Işık bir kristal ya da su damlalarından geçip beyaz renge dönüşür. Beyaz renk kırılır ve tayf renkleri oluşturur. Bunlar kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, çivit mavi ve mor. Siyah ise renklerin hepsinin emilmesiyle, kaybolması ile oluşur."

İnsanların renklere karşı olan ilgileri çok eski tarihlere kadar uzanmaktadır. Milattan önce 1550 yıllarında renklerin tedavi amaçlı kullanıldığını gösteren papirüsler olduğu

bilinmektedir. Huneyn b. İshak ve İshak el-Kindî'den itibaren İslam düşünürleri, Antikçağ Yunan düşüncesinde ışık ve görmeyle ilgili bilimsel çalışmaları, Aristoteles'in De Anima (Ruh Üzerine) adlı eserindeki fikirlerini, Öklid'in teorilerini incelemiş, yorumlamış ve renklerle ilgili önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir. İbnü'l Heysem, İbn Bâcce, İbn Rüşd, Kemaleddin el-Fârîsî gibi İslam düşünürleri kendilerinden öncekilerin görüşlerini inceleyerek optik, görme ve renkler gibi konularda önemli mesafeler katetmişlerdir.

Renkler, canlılar için bir enerji kaynağıdır. Bundan dolayı doğru zamanda ve doğru yerde doğru renkleri kullanmak gerekir. Renkolog Hatice Kunt renklerin canlılar üzerindeki etkisini şu cümlelerle anlatmaktadır: "Ben aynı zamanda bir çiftçiyim. Kırklareli'ndeki çiftliğimizde Holstein cinsi ineklerimiz var. Yazın çok iyi süt vermelerine rağmen kışın süttten aldığımız verim düşmüştü. Bunun üzerine ben de ineklerimin baharı duyumsamaları için ahırın bir duvarını yeşil renge boyadım. Böylece ineklerin kendilerini yeşil çayırlarda hissetmelerini sağlamayı amaçladım. Bir süre sonra yüzü yeşil duvara dönük olan ineklerimin günlük süt verimlerinin toplam on litre arttığını gördüm. Bunu İl Tarım Müdürlüğü'nde anlattığım zaman bana bir başka çiftçinin de ineklerine yeşil camlı gözlük takarak ineklerin adaptasyonunu kolaylaştırdığını söylemişti. İlginç ama çok faydalı bir yöntem değil mi?"

Her renk bir takım tedavi edici ve dengeleyici unsurlar taşır. Bazı renkler beynimizin sahip olduğu yüksek frekansları daha rahat etkileyebilirken bazı renkler vücudumuzdaki düşük frekanslı bölgeleri daha iyi etkileyebilir. Renkler insanın kendi kimliğini ortaya çıkarmasına da yardımcı olur. Farkında olmadan seçtiğimiz renklerin sahip oldukları bir enerji vardır. Açık ve koyu tonlarıyla her ana renk ve ara rengi yeteri kadar kullandığımız zaman olumlu etkilerini hissederiz. Fazla kullandığımız zaman da olumsuz etkilerini. Bu olumsuz etkiyi nötrlemek için tamamlayıcı bir renk yahut o renge zıt bir renk kullanmamız gerekir.

Renklerin tedavi edici özelliğini kullanabilmek için öncelikle onları iyi tanımamız gerekir. Renkleri üç temel grupta ele almak mümkündür. Birinci grubu oluşturan renkler sarı, kırmızı ve mavidir. Bunlar ana renklerdir ve bu üç rengi kullanarak diğer tüm renkleri elde etmek mümkündür. İkinci grup renkler ise turuncu, mor ve yeşildir. Bunlarda ara renk olarak adlandırılmaktadır. Üçüncü grup ise birinci gruptan bir renk ve ikinci gruptan bir rengin birleşmesi ile oluşur.

Temelinde kırmızı olan renkler, fiziksel bedeni etkiler ve vücut ısısını yükseltirler. Temelinde mavi olan renkler serinletici ve arındırıcı özellikler taşıdığı için daha çok ruhsal anlamda bizi etkilerler. Temelinde sarı olan renkler ise fiziksel ve ruhsal dünyalarımız arasında bir köprü görevi yaparlar. Beyaz renk kişinin enerji sistemini temizler, yaratıcılık duygularını açığa çıkarır. Birlikte kullanıldığı renklerin etkilerini artırır. Siyah renk çok duygusal tepkiler

gösteren kişilerin sakinleştirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Siyah renk başka renklerle birlikte kullanıldığında daha faydalı olmaktadır.

Kırmızı, vücut sıcaklığını arttırmak ve kan dolaşımını hızlandırmak için uygun olan bir renktir. Ayrıca duygusallığın da rengidir. Ancak aşırı dozda uygulandığı takdirde duygusal düzensizliklere ve depresyonlara yol açabilir. Turuncu, neşe ve bilgelik rengi olarak bilinmektedir. Daha çok sinir sistemi, kas sistemi üzerinde etkilidir. Sarı renk, mide, bağırsak rahatsızlıkları üzerinde etkilidir. Yeşil renk sakinleştirici bir özellik taşımaktadır. Kalp rahatsızlıkları, göğüs hastalıkları üzerinde etkilidir. Yeşil renk ile ilgili unutulmaması gereken en önemli şey, yeşil renk her türlü büyüme ve ilerlemeyi hızlandırdığı için kanser ve tümör gibi hastalıkları iyileştirmek amacıyla asla kullanılmamalıdır. Mavi, genelde boğaz hastalıklarının (tiroid) tedavisinde kullanılmaktadır. Ayrıca sezgileri güçlendirir ve üzüntü duygusunu hafifletir.

Çivit mavi, beynin sağ lobu ile sol lobu arasındaki uyumu etkilemektedir. Bu renk yüz ile ilgili tüm hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Çivit mavisi, sezgileri ve bilinçaltındaki duyguların üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Hislerimizi ve mantığımızı birleştirmemizi sağlar, anlayışın rengidir. Beyni dinlendirmek için kullanılır. Mor renk ise vücudun iskelet yapısını etkiler. En önemli özelliklerinden birisi, kanser türlerinin tedavisinde kullanılmasıdır. Bunlara ek olarak mor renk, insanlardaki rüya aktivitelerini de geliştirir. Yaşlılar, Alzheimer hastaları mor renk kullanarak hafızalarını diri tutabilirler.

Renkleri ne kadar tanırsak psikolojik ve fiziksel tedavi etkisini de bir o kadar arttırmış oluruz. Vücudumuzda enerji merkezlerinin buldukları bölgelerde elektromanyetik ışınlar daha yoğun bir hal alır ve bu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. İşte bu noktalara yapılan tedaviler özellikle ruhsal dünyamız ile bağlantılıdır. Bu enerji merkezleri için Sanskritçe kökenli bir kelime olan "çakra" kullanılmaktadır. Çakra kelimesi dilimizde "çark" veya "çember" anlamına gelmektedir. Renklerle yapılan tedavilerde çakra tedavisinin yanında renk tedavisinde hava ve suyun kullanımı, renk projeksiyonu, uzaktan renk tedavisi, dokunarak renk tedavisi, kinesiyojoloji (kas hareketlerinin incelenmesi) gibi tedavi yöntemleri de mevcuttur.

Son olarak Renkolog kimdir bundan bahsedelim. Renkologlar kişinin rengini bularak onun hangi renkler ile daha kolay yol alabileceğini söyleyen kişilerdir. Mesela bir renkolog karşısındaki kişi hangi renge sahip ise o kişiye uygun bir meslek tavsiyesinde bulunur. Kişinin isim analizi sonrası ortaya çıkan kişilik özelliklerine göre hangi rengin kullanımını artırması yahut azaltması gerektiği konusunda da kişiye tavsiyelerde bulunur. Kısaca renkologlar, hayatın her alanında bireyin renklerle ilgili tüm ihtiyaçlarına cevap vermeye çabalayan kişilerdir. Özetle dendiğinde, renkler fark edilmeyi ve anlaşılmayı bekleyen gizli hazinelerdir. Eğer onları iyi bir şekilde tanıyabilirsek bu hazinelerle hayatımızı daha huzurlu bir şekilde yaşayabiliriz.

Komşuluk Hakları Üzerine

(Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
Salat ve Selam O'nun kulu ve elçisine olsun.)

İnsan, birbirine muhtaç olarak yaşayan sosyal bir varlıktır. İnsanın bu yapısına İslam Dini, özel önem atfetmiştir. Anne baba hakkı, sıla-i rahim, iş ahlakı ve komşu hakkı gibi. Bu hakların her biri üzerine kitap yazılabilir. Bu yazıda komşuluk hakkı ve onunla bağlantılı olarak akrabalık hakkı üzerinde durmak istedik. Peygamber Efendimiz (sav) buyurmuşlardır ki: "Allah'a ve ahirete inanan kimse, komşusuna eziyet etmesin." Gazzâlî'nin *İhyâ-u Ulûmi'd-Din* kitabında geçtiğine göre konu ile ilgili olarak hadislerden elde edilen ilkeler şunlardır:

- ❖ Borç veya ödünç bir şey isteyince vermek
- ❖ Yardım isteyince yardımına koşmak
- ❖ Hastalanınca ziyaret etmek
- ❖ Maddi sıkıntıya düşünce gözetip kollamak
- ❖ Mutlu günlerinde sevincine, kederli günlerinde üzüntüsüne ortak olmak
- ❖ Ölünce kabre götürüp defnetmek
- ❖ İzni olmadan evinin bitişiğinde rüzgarını kesecek şekilde bina yapmamak
- ❖ Kokusu komşunun evine gidecek bir yemek yapınca ona da bir miktar göndermek
- ❖ Meyve alınca komşuya da hediye etmek, hediye etmeyecekse onu komşuya göstermemek, çocuğun da o meyveyi dışarıda yiyerek komşu çocuğuna göstermesine meydan vermemek...

Burada mesela yemek konusu ile ilgili olan hadis-i şerifi aktarmayı faydalı buluyoruz: "Yemeğin kokusunu komşuna ancak ondan kendisine ikram etmek şartıyla hissettirebilirsin." Günümüzle ilgili bir durumdan bahsetmek gerekirse, yemeği yanımızdaki komşumuzla paylaşabilecekseniz, kokusunu hissettirme edebinden o kadar uzağınız ki... Peygamber Efendimiz (sav); "Geniş mesken, salih komşu ve rahat binit, Müslüman kişinin saadetindedir" buyurmuştur. Demek ki, iyi komşuya sahip olmak, mutluluğa dahil edilmiştir.

Komşuluğa bu kadar önem verilmesinin sebebi, insanın dünyada en rahat ettiği yeri olan evinin alanını komşusu ile paylaşmasıdır. Çünkü komşu bu rahat edilen alanı, eziyete çevirebilecek yakınlıkta. Bir apartman düşünelim ki orada komşularla aynı merdiven kullanılır. Temizliğin ve faturanın hatta gürültünün de ortak olduğu bir mekan söz konusu. Manevi boyutuyla bakacak olursak, herhangi bir yardımımıza koşabilecek olanlar, komşularımızdır. Evimizde yaşadığımız bir takım hadiselerle şahit olabilirler. Ve bunlar, onlara emanet olur.

Komşunun kusurlarına tahammül etmek de bu edebe ve ahlaka dahildir. Kalabalık misafirleri olan, çocuğu ağlayan komşuya tahammül gösterebilmelidir. Yine aynı şekilde eziyet etmemeye dikkat edilmeli. Gece yüksek sesle müzik dinlemek, rahatsız edici eşyalar kullanmak bu edebe aykırı bazı davranışlardır. Hassas olmamız gereken bir durumla ilgili Peygamberimiz (sav) şöyle buyurmuştur: "Kıyamet gününde Allah'ın huzuruna gelen ilk

hasımlar, komşulardır.” Bir de akraba ile komşu olduğumuzu düşünelim. Akrabalık başlı başına özen gösterilmesi gereken bir durum. İki önemli mevzunun sınavının daha müşkil olması muhtemeldir. Akrabalıkla ilgili bir ayeti zikretmek, bu bağın önemini anlamada yardımcı olacaktır: “... akrabalık bağlarını koparmaktan sakının!” (Nisa 4/1).

Hz. Ömer halifeliği döneminde, valilerine: “Akrabalara birbirlerini ziyaret etmeyi fakat komşu olmamayı emrediniz” buyurmuş. (İhyâ-u Ulûmi’-d-Din). Çünkü komşuluk, çoğu zaman nefret ve münakaşaya yol açabiliyor. Dolayısıyla akrabalar arasında sıla-i rahimin kesilmesine sebep olabilir. Şahsen, Hz. Ömer’in emrine uymakta bir huzur iklimi görüyorum. Allah bizleri, akraba ve komşularına karşı yumuşak davrananlardan eylesin, vesselam.

Sanat

İçimdeki Ev

Sıcak ocak başı ve kaynayan ıhlamur
Dışarıda uğuldayan rüzgâr, buğulu camlar
Bir oraya bir buraya serpiştiren kar
Sıcak ocak başı ve kaynayan ıhlamur

Gün akşamdır, ezan sesi gelir derinden
Perdeler kapanır, dualar okunur
Yakınlar bir araya gelir sofralar kurulur
Gün akşamdır, ezan sesi gelir derinden

Sonra masallar, eski zaman hikayeleri
Bir rüya iklimi açılır önümüzde
Dedem bir kahraman olur gözümüzde
Sonra masallar, eski zaman hikayeleri

Çocuklar, ninniler, masallar, hikayelerle
Uykunun kollarına atılırız birden
Uçurtmalar, çiçekler alırız ninemizden
Çocuklar, ninniler, masallar, hikayelerle

Bahar, gün ışığı, hayatın pırıltılı akışı
Nakiş nakiş süslenmiştir çevremiz
Baba ocağı, ana kucağı ve güzel evimiz
Bahar, gün ışığı, hayatın pırıltılı akışı

İlk sesler, ilk ay ışığı ve ilk dostluklar
Bir yumak gibi örmüştür benliğimizi
Süslemiş, bezemiştir gönül bahçemizi
İlk sesler, ilk ay ışığı ve ilk dostluklar

Günler, aylar, yıllar geçer ömrümüzden
Aynalarda tanıyamaz oluruz kendimizi
Dünyayı dolaşsak da unutmayız evimizi
Günler, aylar, yıllar geçer ömrümüzden

(Seyyâhî)